

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การนำนโยบายการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคปฏิบัติ
กรณีศึกษา: เทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

อรุณ สนใจ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ประเภททั่วไป ประจำปีงบประมาณ 2555

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การนำนโยบายการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคปฏิบัติ
กรณีศึกษา : เทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

อรุณ สนใจ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ประเภททั่วไป ประจำปีงบประมาณ 2555

บทคัดย่อ

หัวข้อการวิจัย	การนำนโยบายการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคปฏิบัติ กรณีศึกษา : เทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
ผู้ศึกษา	นายอรุณ สนใจ
สาขาวิชา	การบริหารการปกครองท้องถิ่น

การนำนโยบายการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคปฏิบัติ กรณีศึกษา : เทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อวิเคราะห์การนำนโยบายด้านการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของเทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ และศึกษาบทบาทของชุมชนต่อการนำนโยบายด้านการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (survey research) จากประชากรที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ศึกษาจำนวน 382 ตัวอย่าง ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA Analysis) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ผลการศึกษาสรุปดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า

- การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเห็นว่าเทศบาลมีการพัฒนาในประเด็น เทศบาลจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาด้านจิตใจของคนในชุมชน อาทิ กิจกรรมทางศาสนา, กิจกรรมมุ่งเน้นจิตอาสา มากที่สุด รองลงมาได้แก่เทศบาลสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม
- ภาพรวมบทบาทของชุมชนอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านคุณลักษณะ โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า คนในชุมชนรู้จักปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมรองลงมาคือมีความกระตือรือร้น และมุ่งมั่นให้งานสัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ ถัดมาคือ สนใจติดตามข่าวสาร และตื่นตัวกับสภาพแวดล้อมทางสังคม สุดท้ายคือ มีความประนีประนอม ทำให้สามารถสร้างความสามัคคีในหมู่ผู้ร่วมงานเป็นอย่างดี

Abstract

The Title	Implementation of policy development under sufficiency economy Principle: A Case Study of Thapol Municipality, Muang District, Phetchabun Province
The Author	Mr. Arun Sonchai
Program	Local Government Administration

The purposes of this qualitative research were 1) to study the implementation of policy development under sufficiency economy Principle of Thapol Municipality, Muang District, Phetchabun Province and 2) to study effects of the implementation of the Sufficiency Economy Principle in the level of community. The samples consisted of 382 people and the data were analyzed for One-Way ANOVA Analysis and Multiple Regression.

The results showed that :

1. Development in all domains as the Sufficiency Economy Principle was found at high level. The municipality was viewed to develop the community the most in holding mental promoting and developing activities for the community members such as religious and voluntary activities. The later was that the municipality could carry out the activities appropriately as needed by the community members.
2. The overall role of community in all domains was found at high level. The community members could adjust themselves with different situations appropriately. The less was enthusiasm and commitment for efficient achievement. The later was information update and being alert of social circumstance and the last was compromise which led to harmony in the group.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลงด้วยความกรุณาจากหลายฝ่าย ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธานี สุขเกษม ที่ปรึกษา ซึ่งเป็นผู้ให้ประสบการณ์ วิธีคิด ความอนุเคราะห์ ให้คำแนะนำที่ดี ข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไข และคอยให้กำลังใจตลอดให้ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นในการศึกษาวิจัยจนประสบผลสำเร็จ

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ให้กำลังใจสนับสนุน รวมทั้งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตเทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการให้ข้อมูลและเก็บข้อมูลและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ทุกท่านที่สละเวลาอันมีค่า ตอบแบบสอบถามจนทำให้ได้ข้อสรุปในการทำการศึกษา

สำคัญที่สุดคอยให้กำลังใจเสมอมา คือ คณาจารย์ในสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ทุกท่าน ที่ให้กำลังใจและช่วยเหลือ สนับสนุนห่วงใย จนทำให้การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ ลุล่วงลงได้ด้วยดี

อรุณ สนใจ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(3)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญ	(6)
สารบัญตาราง	(7)
สารบัญแผนภาพ	(9)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การศึกษา	4
ขอบเขตของการศึกษา	4
สมมุติฐานการศึกษา	5
กรอบแนวคิดในการศึกษา	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา	7
บทที่ 2 เอกสารงานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น	8
การปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล	13
แนวคิดเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง	14
แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่	29
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการนํานโยบายไปปฏิบัติ	32
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา	41
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	41

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	42
การทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือการศึกษา	42
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	42

สารบัญ(ต่อ)		
		หน้า
บทที่ 4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	44
บทที่ 5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	60
บรรณานุกรม		65
ภาคผนวก		67
แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล		68
ประวัติผู้วิจัย		72

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนประชาชนในเขตเทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์	41
2	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ	44
3	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ	44
4	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา	45
5	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้	45
6	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	46
7	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นต่อบทบาทคนในชุมชน รายชื่อ	47
8	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับบทบาทของประชาชนใน ชุมชน รายด้าน	50
9	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ รายชื่อ	51
10	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์	53
11	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเพศ กับการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	54
12	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุ กับการความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจ พอเพียง	54
13	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	55
14	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงรายคู่ จำแนกตามระดับการศึกษา	55
15	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	56

16	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	56
17	แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามการรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	57

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่		หน้า
18	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทชุมชนกับความคิดเห็นต่อหลักเศรษฐกิจพอเพียง	58
19	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	58

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการศึกษา	5

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนผ่านของภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2544 ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาประเทศที่สำคัญอีกครั้งหนึ่ง กล่าวคือ รัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศใหม่ โดยเฉพาะรูปธรรมที่เกิดขึ้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 และฉบับที่ 11 ที่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการวางรากฐานการพัฒนาที่เข้มแข็ง ที่เสริมสร้างความแข็งแกร่งของเศรษฐกิจระดับรากหญ้าและระดับมหภาคควบคู่ไปกับการสร้างความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกอย่างรู้เท่าทันบนพื้นฐานของการพึ่งตนเองและภูมิคุ้มกันที่ดี อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน และเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของคนไทยอย่างยั่งยืนซึ่งผลของการแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางเศรษฐกิจในระยะสั้น ๆ ของประเทศ พบว่า อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2554 ร้อยละ 3.3 ซึ่งเป็นอัตราที่สูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดในแผนฯ ส่วนความก้าวหน้าของผลการดำเนินงานตามวาระแห่งชาติใน 4 เรื่องนั้นสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การแก้ไขปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้ การที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาด้านความยากจนได้มีส่วนช่วยให้สัดส่วนคนยากจนลดลงอย่างรวดเร็ว ในปี พ.ศ. 2555 คนยากจนได้รับโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ และได้รับบริการภายใต้ระบบคุ้มครองทางสังคมและหลักประกันสุขภาพมากขึ้น รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาชุมชนของตนเอง ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการพึ่งตนเอง และแก้ไขเชิงโครงสร้างเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของคนกลุ่มต่างๆ ในอนาคต

2. การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การดำเนินงานตามแนวทางของยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ได้มีส่วนผลักดันให้อันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยสูงขึ้น ผลการดำเนินงานที่สำคัญ คือ การดำเนินนโยบายการเงินการคลัง และมาตรการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ได้สร้างความมั่นคงให้ภาคการเงินและความเชื่อมั่นของภาคธุรกิจ ขณะที่การปรับโครงสร้างการผลิตและการค้าของประเทศที่มุ่งเน้นการสร้างคุณภาพและมูลค่าเพิ่ม การสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมรวมทั้งการสร้างความร่วมมือในเวทีระหว่างประเทศ ได้เอื้ออำนวยต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคุณภาพผู้ประกอบการและแรงงานไทย

3. การพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคม โดยเฉพาะการจัดระบบการคุ้มครองทางสังคมได้มีส่วนช่วยให้การยกระดับคุณภาพคนไทยมีทิศทางที่ชัดเจนขึ้น สุขภาพคนไทยมีพัฒนาการที่ดีขึ้น คนไทยร้อยละ 95.7 ได้รับการคุ้มครองด้านประกันสุขภาพ การส่งเสริมให้คนมีงานทำส่งผลให้ปัญหาการว่างงานลดลงเหลืองบประมาณร้อยละ 2.9 และการพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคมได้ครอบคลุมถึงกลุ่มแรงงานมากขึ้น แต่การปฏิรูปการศึกษายังดำเนินการได้ล่าช้า คุณภาพการศึกษาของคนไทยจึงอยู่ในระดับต่ำ ขณะที่การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้มีส่วนช่วยลดความรุนแรงของปัญหา แต่คนไทยก็ยังต้องเผชิญกับปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากคดีอาชญากรรมผู้มีอิทธิพลและยาเสพติดที่ยังคงมีอยู่ในสังคมไทย

4. การพัฒนาที่ยั่งยืน ในปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ปัญหาที่ส่งสมมานานให้เบาบางลงไปได้ก่อน โดยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาในเชิงรับมากกว่าเชิงรุก อาทิ การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งยังดำเนินการได้ช้ามาก ทำให้ไม่ทันกับความเสื่อมโทรมที่เกิดขึ้น ถึงแม้ชุมชนและภาคีการพัฒนาต่าง ๆ จะตื่นตัวเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรมากขึ้น แต่การดำเนินงานก็ยังมีข้อจำกัด เนื่องจากขาดกลไกเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐ ชุมชน และประชาชน ซึ่งจะนำไปสู่ความขัดแย้งในการแย่งชิงทรัพยากร และการพัฒนาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

แม้ว่าการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาจะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งก็ตามแต่สถานการณ์ความยากจนก็ยังคงปรากฏอยู่ในสังคมไทยซึ่งพิจารณาได้จากสถานการณ์หนี้สินครัวเรือนไทยในช่วง 8 ปี นับจากปี พ.ศ. 2537 ถึงปี พ.ศ. 2554 แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนไทยมีหนี้สินเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คือเพิ่มจาก 3.1 หมื่นบาทต่อครัวเรือน หรือคิดเป็น 3 เท่าของรายได้ต่อเดือนในปี พ.ศ. 2547 เป็นเกือบ 1.5 แสนบาทต่อครัวเรือน คือคิดเป็น 10 เท่าของรายได้ต่อเดือนในปี พ.ศ. 2554 การบริหารหนี้ของครัวเรือนยากจนมาก ครัวเรือนยากจนจะไม่สามารถใช้หนี้ได้ภาระหนี้ของคนจนในปัจจุบันค่อนข้างสูง หากอัตราดอกเบี้ยรายเดือนอยู่ที่ 1 % ต่อเดือน และคนจนแบ่งเงินจำนวน 20 % จากรายได้ประจำเดือน มาใช้เพื่อการชำระหนี้ครัวเรือนที่ยากจนจะต้องใช้เวลาในการชำระหนี้ เป็นเวลา 3.6 ปี และครัวเรือนยากจนมากต้องใช้เวลาถึง 6.6 ปี จึงจะชำระหมด (สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา 2555 : 14)

อย่างไรก็ตามผลพวงของการพัฒนาต่าง ๆ ที่ยังคงเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสังคมไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จึงได้อัญเชิญแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวปฏิบัติควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” อย่างจริงจัง ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2555) เพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศที่สมดุล เป็นธรรมและยั่งยืนในที่สุด (อธิบดีกรมการศาสนา 2550 : 47)

ดังนั้น การแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนได้นั้น จำเป็นต้องดำเนินการให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสามารถจำแนกได้ 5 ประการ คือ

1. การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี หมายถึง การมีปริมาณและคุณภาพของเทคโนโลยีทางวัตถุ เช่น เครื่องไม้เครื่องมือ เครื่องจักรกล และเทคโนโลยีทางสังคม เช่น การจัดวางโครงการการจัดการ เป็นต้น การรู้จักใช้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ หรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

2. การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ หมายถึง ความสามารถในการทำมาหาเลี้ยงชีพ ที่มีความมั่นคงสมบูรณ์พูนสุขพอสมควร หรืออย่างมีสมดุลสมบูรณ์พูนสุขพอสมควร

3. การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง ความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและความสามารถในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงอยู่ไม่ให้เกิดเสื่อมเสียไปจนหมดสิ้น หรือไม่ให้เสียสมดุลธรรมชาติ

4. การพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ หมายถึง สภาพจิตใจที่กล้าแข็งเพื่อที่จะสามารถต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ทั้งการหาเลี้ยงชีพ การพัฒนาชีวิตให้ก้าวหน้า การยึดมั่นปฏิบัติตนตามหลักทางสายกลาง หรือมัชฌิมาปฏิปทา

5. การพึ่งตนเองได้ทางสังคม หมายถึง การที่คนกลุ่มหนึ่งมีความเป็นปึกแผ่นเหนียวแน่นมีผู้นำที่มีประสิทธิภาพสามารถนำกลุ่มคนเหล่านี้ให้ดำเนินการใด ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายด้วยตนเอง หรือสามารถหาความช่วยเหลือจากภายนอกเข้ามาช่วย ทำให้ชุมชนช่วยตนเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 2540 : 19) แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของกลุ่มบุคคลต่างๆ หรือแม้แต่ประเทศชาติให้เกิดความสมดุลท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง โดยยึดทางสายกลางมีความพอเพียง พอประมาณ มีเหตุผล และมีระบบภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก

การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

1. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้านลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพอย่างจริงจัง ดังพระราชดำรัสว่าความเป็นอยู่ที่ดีต้องไม่ฟุ้งเฟ้อต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง

2. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีวิตก็ตามดังพระราชดำรัสที่ว่าความเจริญของคนทั้งหลายย่อมเกิดมาจากการประพฤติชอบและการหาเลี้ยงชีพของตนเป็นหลักสำคัญ

3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางการค้าขายประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีต ซึ่งมีพระราชดำรัสเรื่องนี้ว่าความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึงความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรมทั้งในเจตนา และการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญหรือการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น.

4. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากครั้งนี้ โดยต้องชวนชายเฝ้าหาความรู้ให้เกิดมีรายได้ เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญพระราชดำรัสตอนหนึ่งที่ทำให้ความชัดเจนว่าการที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้และสร้างตนเองให้มั่นคงเพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า ที่มีความสุข พอมีพอกินเป็นขั้นหนึ่งและขั้นต่อไป ก็คือให้มีเกียรติว่ายืนได้ด้วยตัวเอง

5. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ศีลละสิ่งชั่วกิเลสให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ล่มสลายลงในครั้งนี้เพราะยังมีบุคคลจำนวนมิใช่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากความละเอียดต่อแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทว่าพยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัวทำลายผู้อื่น พยายามลด พยายามละความชั่วที่ตัวเองมีอยู่พยายามก่อความดีให้แก่ตัวอยู่เสมอ พยายามรักษา และเพิ่มพูน ความดีที่มีอยู่นั้น ให้งอกงามสมบูรณ์ขึ้น

การแก้ไขปัญหาคความยากจนในอนาคตจึงควรมุ่งเน้นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเพื่อบำรุงความพอเพียง เดินทางสายกลาง ดังนั้น คณะผู้วิจัยสนใจที่จะดำเนินการศึกษาวิจัยในการแก้ไขปัญหาคความยากจนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ โดยผ่านกระบวนการศึกษาเพื่อสร้างกระบวนการคิด การเรียนรู้ และสามารถแก้ไขปัญหาคความยากจนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อวิเคราะห์การนำนโยบายด้านการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของเทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาบทบาทของชุมชนต่อการนำนโยบายด้านการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

ขอบเขตของการศึกษา

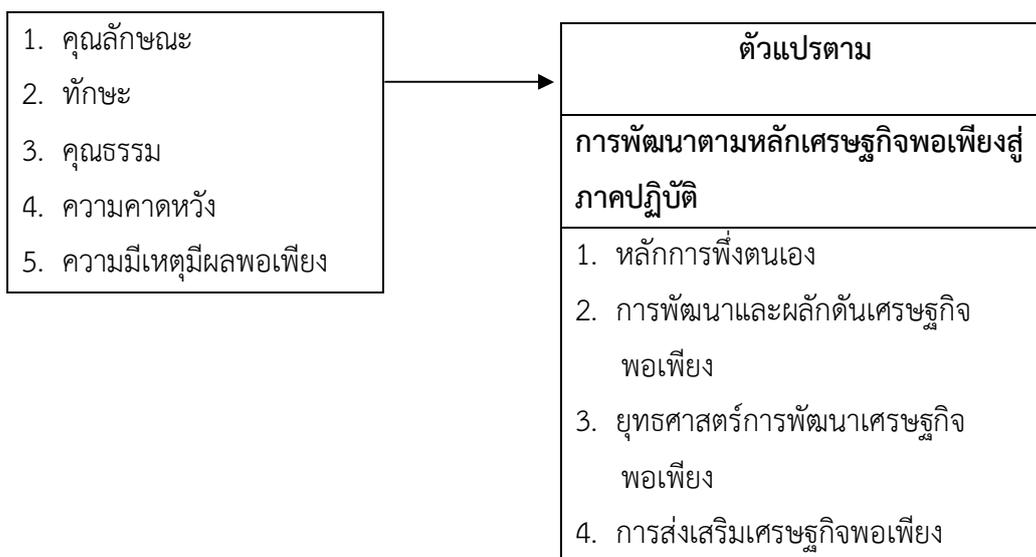
1. ด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาบทบาทของชุมชนของเทศบาลท่าพล เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงทั้งบทบาทที่เป็นจริงในปัจจุบันและบทบาทที่ควรเป็น
2. ด้านพื้นที่การศึกษา ศึกษาเขตพื้นที่ เขตเทศบาลตำบลท่าพล อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์

สมมติฐานการศึกษา

1. ตัวแปรเพศ มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน
2. ตัวแปรอายุ มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน
3. ตัวแปรระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน
4. ตัวแปรรายได้ มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน
5. การรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน
6. การพัฒนาชุมชน มีความสัมพันธ์กับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ
บทบาทของชุมชน

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

นโยบาย หมายถึง กรอบและเครื่องชี้แนะปฏิบัติ เป็นแนวทางในการปฏิบัติหรือตัดสินใจ เพื่อให้การดำเนินการต่าง ๆ บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนา หมายถึง กระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทำให้ความเจริญก้าวหน้าโดยทั่วไป เช่นการพัฒนาชุมชน พัฒนาประเทศ คือการทำสิ่งเหล่านั้นให้ดีขึ้น เจริญขึ้นสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ให้ได้ดียิ่งขึ้น

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายในทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียรมีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุสังคมสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิตอย่างจริงจัง มีชีวิตเรียบง่าย ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต (สัมมาอาชีพะ) แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางการค้าขายประกอบอาชีพ แบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีต (สัมมากัมมันตะ) ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากครั้งนี้ โดยต้องขวนขวายไฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ (สัมมาวายามะ) ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่ว (อบายมุข 6) ให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ล่มสลายลงในครั้งนี้ เพราะยังมีบุคคลจำนวนมากมิใช่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากความละเอียดแผ่นดิน (ทิริโอดตัมปะ)

นิยามตัวแปร

บทบาทของชุมชน (ตัวแปรอิสระ)

1. คุณลักษณะ หมายถึง การรู้จักปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ มีความตื่นตัวต่อสภาวะแวดล้อมทางสังคม มีความทะเยอทะยานสูง มีความเชื่อถือ และสร้างประโยชน์มีลักษณะประนีประนอม และมีความรับผิดชอบสูง
2. ทักษะ หมายถึง มีความเฉลียวฉลาด มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวาทีศิลป์ทางการพูด มีความรู้เกี่ยวกับงาน มีการจัดการอย่างเป็นระบบ มีการชักนำจูงใจผู้อื่น และการเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ ซึ่งมีความยุ่งยาก
3. คุณธรรม หมายถึง มีความซื่อสัตย์ สุจริต ความอดทน ความพอเพียง และการใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต
4. ความคาดหวัง หมายถึง พฤติกรรมผู้เกี่ยวข้องคาดหวังในตำแหน่งหน้าที่ที่ปฏิบัติ
5. ความมีเหตุมีผล หมายถึง การตัดสินใจอย่างมีเหตุมีผล การพิจารณาตนเอง หลักการคิด พูด ทำ ถูกต้อง ตามเหตุผล และการสังเกต เพื่อให้สามารถทำงานได้

การพัฒนาหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ตัวแปรตาม)

1. หลักการพึ่งตนเอง หมายถึง ยึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต ให้สามารถพึ่งตนเองได้ในด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านเศรษฐกิจ
2. การพัฒนาและผลักดันเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนากลุ่ม/องค์กรชุมชน การพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพ

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การมุ่งสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานล่างของสังคม สร้างระบบบริหารจัดการสนองความต้องการของประชาชน และการพัฒนาการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง

4. การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การสร้างศูนย์กลางแพทย์แผนไทย ส่งเสริมหัตถกรรมงานฝีมือ ส่งเสริมทฤษฎีใหม่หรือเกษตรผสมผสาน ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนตำบล และส่งเสริมการจัดตั้งบริษัทธุรกิจชุมชน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ผลการศึกษาในด้านเนื้อหาสาระ ทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
2. ผลการศึกษา ใช้เป็นแนวทางการพัฒนาหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน โดยเฉพาะในเขต เทศบาลตำบล หรือหน่วยงานอื่นๆ
3. ผลการศึกษา ใช้เป็นแนวทางการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การนำนโยบายการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางและสร้างความเข้าใจพื้นฐานในบทนี้ ผู้ศึกษาขอแนะนำ กรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น
2. การปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล
3. แนวคิดเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง
4. แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่
5. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น

1. แนวคิดของการกระจายอำนาจ

1) ความหมายของการกระจายอำนาจการปกครอง

ประยูร กาญจนดุล (2533) ได้กล่าวถึงความหมายของการกระจายอำนาจไว้ดังนี้ ความหมายของการกระจายอำนาจการปกครองหรือเรียกว่า “มัธยมวิภาค” หมายถึง การกระจายอำนาจในการปกครองประเทศจากส่วนกลาง บางส่วนโอนไปให้ประชาชนในท้องถิ่น ผูกมัดจัดทำ ซึ่งถือว่าเป็นการปกครองท้องถิ่นของตนเอง

กระมล ทองธรรมชาติ และไพบูรณ์ ช่างเรียน (2533) ได้กล่าวถึงความหมายของการกระจายอำนาจไว้ดังนี้

หลักการกระจายอำนาจ หมายถึง การที่รัฐบาลในส่วนกลางยินยอมมอบอำนาจการปกครองและบริหารในกิจกรรมต่างๆ ให้กับประชาชนในแต่ละท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการโดยประชาชน จะเลือกผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่ดังกล่าว

ประหยัด พงษ์ทองคำ (2526) ได้กล่าวถึงความหมายของการกระจายอำนาจไว้ดังนี้

หลักการกระจายอำนาจปกครองก็คือ การที่รัฐได้มอบการปกครองบางอย่างให้แก่ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจัดทำ บริการสาธารณะต่าง ๆ เพื่อบริการประชาชน ในการนี้องค์การ ปกครองท้องถิ่นจะมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเพียงพอ

กล่าวโดยสรุป การกระจายอำนาจปกครอง หมายถึง การที่รัฐบาลกลางได้มอบอำนาจ ในการบริหารงานหรือภารกิจที่รัฐจัดสรรให้บริการบางส่วนให้ชุมชนโดยชุมชนคัดเลือกผู้แทนของตน เข้าทำหน้าที่บริหารดังกล่าวตามนโยบายรัฐบาลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจได้พัฒนามาพร้อมกับการพัฒนาระบบ ประชาธิปไตยเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชน เป็นการเปิดโอกาส ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร และปกครองตนเองให้ตรงกับความต้องการของชุมชนอย่าง แท้จริง และเพื่อเป็นการลดภาระของรัฐบาลในการบริหารประเทศ ซึ่งแต่เดิมนั้นรัฐจะรวบอำนาจการ ปกครองไว้ที่ส่วนกลาง (Centralization)

2) ลักษณะสำคัญของการกระจายอำนาจการปกครอง

หลักการสำคัญของการมอบอำนาจการปกครองตนเอง เป็นกรรมวิธีของการกระจาย อำนาจทางการปกครอง (Decentralization) ให้แก่ท้องถิ่นจะมีลักษณะสำคัญ ๆ ตามทฤษฎี ของนักวิชาการหลายท่าน ดังนี้

ประยูร กาญจนกุล (2523) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการกระจายอำนาจการ ปกครองไว้ 5 ประการดังนี้

1. การจัดตั้งองค์การนิติบุคคลเพิ่มขึ้นจากส่วนกลาง องค์การส่วนท้องถิ่นเหล่านี้มี เจ้าหน้าที่ งบประมาณและทรัพย์สินเป็นของตนเองต่างหาก และไม่ขึ้นตรงต่อการบริหารราชการ ส่วนกลาง ส่วนกลางมีเพียงแต่คอยควบคุมดูแลให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น

2. มีการเลือกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารทั้งหมดหรือบางส่วนเพื่อเปิดโอกาสให้ ประชาชนในท้องถิ่นนั้นเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างใกล้ชิดถ้าได้มีการเลือกตั้ง คณะกรรมการปกครองท้องถิ่น ก็นับได้ว่าเป็นการกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่าง แท้จริง

3. มีอำนาจอิสระในการปกครองท้องถิ่นตนเองได้ตามสมควร การกระจายอำนาจ ปกครองนั้นต้องกำหนดให้องค์การส่วนท้องถิ่นมีอำนาจอิสระในการบริหารงาน หรือทำกิจกรรมที่ ได้รับมอบหมายได้เองพอสมควร คือมีอำนาจวินิจฉัยและดำเนินการได้เองด้วยงบประมาณ และ เจ้าหน้าที่ของตนเอง

4. มีงบประมาณและรายได้ของท้องถิ่นของตนเอง ตามหลักการกระจายอำนาจการ ปกครองตนเองนั้น องค์การส่วนท้องถิ่นจะต้องมีงบประมาณเป็นของตนเอง ซึ่งแตกต่างหากจาก

ส่วนกลางโดยมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีอากร ค่าธรรมเนียมต่างๆ และทรัพย์สินตลอดจนเงินอุดหนุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจการต่าง ๆ

5. มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เป็นของท้องถิ่นของตนเอง นอกจากจะมีงบประมาณเป็นของตนเองแล้วการกระจายอำนาจการปกครองนั้นจะต้องมีเจ้าหน้าที่อันเป็นพนักงานของตนเอง เป็นส่วนใหญ่หรือทั้งหมด เจ้าหน้าที่เหล่านี้มีได้ขึ้นในสังกัดกระทรวง ทบวง ในส่วนกลางโดยตรงแต่เป็นเจ้าหน้าที่ของท้องถิ่นแต่ละแห่งนั้นนั่นเอง

จากลักษณะของการกระจายอำนาจ สรุปได้ว่า องค์กรท้องถิ่นใดที่ได้รับการกระจายอำนาจจะต้องเป็นนิติบุคคลสามารถบริหารงานได้เองอย่างอิสระ โดยรัฐเป็นเพียงผู้กำกับดูแล มีงบประมาณ บุคลากร เป็นของตนเอง ประชาชนในท้องถิ่นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารงาน โดยวิธีการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย และตามกฎหมายเลือกตั้งที่ได้กำหนดไว้

2. แนวคิดในการปกครองท้องถิ่น

ทุกประเทศทั่วโลกต่างมีวัตถุประสงค์ของการปกครองของประเทศเพื่อให้บ้านเมืองมีความสงบสุข กล่าวคือ ประเทศมีความมั่นคงและประชาชนมีความสุข ในสมัยก่อนพลเมืองยังมีไม่มาก อาณาเขตก็ไม่กว้าง ภารกิจต่าง ๆ ที่รัฐต้องทำเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนหรือสนองความต้องการของประชาชนยังไม่มีมากมายนัก ต่อมาเมื่อประเทศมีการพัฒนามากขึ้นพลเมืองมีจำนวนมากขึ้นภารกิจที่รัฐต้องรับผิดชอบก็เพิ่มขึ้น ด้วยศักยภาพของรัฐบาลกลางเพียงอย่างเดียวไม่อาจสนองหรือการบริหารจัดการ และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง ดังนั้น แนวความคิดในการกระจายอำนาจการบริหารการปกครองให้ประชาชนในท้องถิ่นจึงเกิดขึ้น เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของรัฐบาลกลางสามารถสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง รวดเร็ว และตรงความเป็นจริงที่ชุมชนต้องการ

แนวความคิดในการให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ปกครอง และบริหารกันเองนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างมากกับแนวความคิดในการกระจายอำนาจการปกครอง หลักการกระจายอำนาจการปกครองนี้มีเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถทำภารกิจต่างๆ ได้โดยมีความเป็นอิสระปลอดจากการขึ้นนำจากรัฐบาลกลางพอที่จะสามารถสนองความต้องการของพลเมืองในท้องถิ่นได้ แต่ทั้งนี้ในด้านนโยบายที่สำคัญๆ ยังคงต้องยึดตามส่วนกลางอยู่บ้าง เป็นต้นว่า นโยบายการเงินการคลังนโยบายการป้องกันประเทศ ดังนั้น หน่วยการปกครองท้องถิ่นจึงมีความเป็นอิสระในระดับหนึ่งในการที่จะดำเนินกิจกรรมการบริหารของตนเองได้ แต่อีกส่วนหนึ่งนั้นรัฐบาลกลางยังคงควบคุมกำกับดูแลเอาไว้ ทั้งนี้เพื่อรักษาสภาพความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความมั่นคงของชาติไว้นั่นเอง

ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

นเร เหล่าวิชา (2539) ได้กล่าวถึงแนวคิดของความหมายของการปกครองท้องถิ่น ไว้ดังนี้

ความหมายของการปกครองท้องถิ่น จากนักวิชาการหลายท่านสรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่นหมายถึงการปกครองชุมชนหนึ่งที่มีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม กล่าวคือ อำนาจของหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตพอควรเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรอย่างแท้จริง และประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องมีคนในท้องถิ่นมาบริหารงานเพื่อให้สมกับเจตนารมณ์และความต้องการของชุมชนและอยู่ภายใต้การควบคุมของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าใจในระบบและกลไกของประชาธิปไตยอย่างแท้จริงอีกด้วย

องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น

อุทัย ทิรัญโต (2523) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น ไว้ดังนี้

ระบบการปกครองท้องถิ่นจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ

1. สถานะตามกฎหมาย หมายความว่า ถ้าประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศการปกครองท้องถิ่นในประเทศนั้น จะมีความเข้มแข็งกว่าการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้ง โดยกฎหมายอื่นเพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่าประเทศนั้นมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

2. พื้นที่และระดับปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการ เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติและความสำคัญในการปกครองตนเองของประชาชน จึงไม่มีกฎเกณฑ์ที่จะกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 2 ระดับ คือหน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาดใหญ่สำหรับขนาดของพื้นที่ จากการศึกษาขององค์การสหประชาชาติโดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) องค์การอนามัยโลก (WHO) และสำนักกิจการสังคม ให้ความเห็นว่าหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่สามารถให้บริการและบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ ควรมีเนื้อที่ต่อประชากรประมาณ 50,000 คน แต่ก็ยังมีปัจจัยอื่นที่จะต้องพิจารณาด้วย เช่น ประสิทธิภาพในการบริหารรายได้และบุคลากร เป็นต้น

3. การกระจายอำนาจและหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับนโยบายทางการปกครองของรัฐบาลกลางเป็นสำคัญ

การกระจายอำนาจกับการบริหารการปกครองท้องถิ่น

การบริหารงานของรัฐโดยทั่วไปแล้วรัฐบาลมักจะรวมอำนาจไว้ที่เมืองหลวงหรือ ณ ที่ตั้งของสภานิติบัญญัติหรือศูนย์บัญชาการของประมุขฝ่ายบริหาร ลักษณะเช่นนี้เรียกว่าเป็นการรวมอำนาจซึ่งเป็นระบบที่กำหนดระเบียบราชการบริหารไว้ที่ราชการส่วนกลาง ซึ่งได้แก่กระทรวง ทบวง กรม ต่างๆของรัฐ การรวมอำนาจการปกครองไว้ที่ส่วนกลางนี้มีผลดีในแง่ที่ว่าทำให้อำนาจของรัฐมั่นคง ครอบคลุมไปทั่วประเทศ และทำให้สามารถรักษาเอกภาพความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการปกครองไว้ได้แต่ก็จะมีปัญหาในการจัดบริการสาธารณะ กล่าวคือไม่อาจทำได้รวดเร็วและทั่วถึง หรือไม่สามารถสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเต็มที่เพราะแต่ละท้องถิ่น ที่มีความต้องการไม่เหมือนกันและมีปัญหาแตกต่างกัน

การแก้ไขปัญหาดังกล่าว รัฐบาลจึงนำวิธีการกระจายอำนาจมาใช้เพราะเชื่อกันว่าจะทำให้การบริหารงานมีความรวดเร็วและส่งเสริมความคิดริเริ่มของประชาชนเพราะเหตุนี้ ไม่ว่าจะการปกครองของประเทศจะเป็นรูปแบบใด มักมีการใช้หลักการกระจายอำนาจมาใช้ในการบริหารการปกครองอยู่เสมอโดยรัฐบาลกลางจะมอบอำนาจให้รัฐบาลท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานปกครองระดับย่อยลงไปดำเนินการบางอย่างแทน

ความสำคัญของการกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่น

ลิขิต ธีระเวคิน (2527) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นไว้ดังนี้

การกระจายอำนาจการปกครองมีความสำคัญทางการเมือง และการบริหารของท้องถิ่นเป็นอย่างดีโดยมีเหตุผล ดังนี้

1. การกระจายอำนาจเป็นรากแก้วของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ ประชาธิปไตยต้องประกอบด้วยโครงสร้างเบื้องต้นระดับชาติเช่น รัฐธรรมนูญ สภานิติบัญญัติ การเลือกตั้ง ฯลฯ โดยไม่คำนึงถึงพื้นฐานเบื้องต้นได้แก่ ความตื่นตัวทางการเมือง ความสามารถและโอกาสในการปกครองตนเองในรูปแบบของการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง หรือการกระจายอำนาจไปในระดับต่ำสุดก็คือ รากแก้ว ซึ่งเป็นฐานเสริมสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยมีหลายองค์ประกอบ แต่องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การขาดรากฐานในท้องถิ่น

2. การกระจายอำนาจมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น เพราะการพัฒนาท้องถิ่นที่จะให้สำเร็จผลนั้นจำเป็นต้องมีความริเริ่มช่วยเหลือตนเองจากท้องถิ่น และต้องเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นนั้นๆ มีส่วนร่วมใจกันลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยโครงสร้างการปกครองตนเองในลักษณะที่มีความเป็นอิสระพอควร ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการกระจายอำนาจได้อย่างแท้จริงเท่านั้น การกระจายอำนาจไม่เพียงแต่เป็นการปูทางให้พัฒนาระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ยังมีความจำเป็น

สำหรับการพัฒนาชุมชน ซึ่งมีความสำคัญในทางเศรษฐกิจ และทางสังคม ในแง่ของการสร้าง รายได้และความเจริญในด้านต่างๆ ให้กับท้องถิ่น

ประโยชน์ของการกระจายอำนาจปกครองท้องถิ่น

ชัยยศ ศิริวัฒนบรร (2531) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการกระจายอำนาจให้กับองค์การปกครองท้องถิ่นไว้ดังนี้

การกระจายอำนาจให้กับองค์การปกครองท้องถิ่นจะสามารถเอื้อประโยชน์ให้กับท้องถิ่นและ ประเทศชาติได้ดังนี้คือ

1. เพื่อระบายความคับคั่งของบริการสาธารณะต่าง ๆ ที่รวมอยู่หรือเป็นภารกิจของรัฐบาล กลางออกไปให้ท้องถิ่นรับผิดชอบ ทั้งนี้เพื่อจะช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐได้เป็นอย่างมาก
2. เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการของรัฐที่ได้ปฏิบัติในท้องถิ่น วัตถุประสงค์ข้อนี้ ส่วนใหญ่ เนื่องมาจากการพิจารณาเห็นว่าประชาชนในท้องถิ่นย่อมรู้ความต้องการ และปัญหาของ ตนดีกว่าส่วนกลาง นอกจากนี้การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานยังอำนวยความสะดวกในด้าน อื่น ๆ อีก เช่น โครงการของรัฐได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดี และเป็นการฝึกฝนให้ประชาชนเกิด ความชำนาญในการปฏิบัติงานของท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น เป็นต้น
3. เพื่อเป็นการกระจายการพัฒนาออกไปสู่ท้องถิ่นต่างๆ ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะ ในทางปฏิบัติแม้รัฐบาลกลางจะให้อำนาจท้องถิ่นเก็บภาษีได้เองแล้วก็ไม่พอเพียง รัฐบาลจึงต้อง จ่ายเงินอุดหนุนเป็นการสมทบ ซึ่งก็เป็นการช่วยร่วมพัฒนาท้องถิ่นให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการกระจายอำนาจในท้องถิ่น

การกระจายอำนาจในท้องถิ่นนั้น เป็นสิ่งที่ขาดมิได้สำหรับประเทศที่มีการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะการปกครองท้องถิ่นแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของรัฐบาล ในการอำนาจให้ ประชาชนได้เข้าร่วมในการปกครองตนเอง แต่อย่างไรก็ตามการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นมีข้อที่ ควรพิจารณาอยู่ 3 ประการคือ

1. การกระจายอำนาจในท้องถิ่น ไม่ควรให้ท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบมากเพราะอาจเกิด กำลังรายได้ของตนเอง และอาจทำให้ท้องถิ่นต้องพึ่งพารัฐบาลกลางอยู่ตลอดเวลา
2. หากรัฐบาลกำหนดหน้าที่ให้ท้องถิ่นก็ควรมอบอำนาจให้ด้วย เพราะหน้าที่ที่จะบังเกิด ผลได้ดีจะต้องประกอบไปด้วยอำนาจที่พอเพียง
3. การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นควรกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทีละเล็กทีละน้อย เหมาะสมกับความสามารถในการปกครองตนเอง ต่อเมื่อท้องถิ่นมีความสามารถเพียงพอแล้วจึง

กระจายอำนาจให้เด็ดขาด เพื่อท้องถิ่นจะกำหนดนโยบายตนเองได้ และอำนาจการบริหารอย่างอิสระหรืออยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลที่จำเป็น

ปัญหาสำคัญในการกระจายอำนาจ ก็คือ ความเหมาะสมของการกระจายอำนาจว่าควรกระจายให้ในระดับใดจึงจะพอในการบริหารและการปกครองตนเองได้โดยอิสระ อำนวนยประโยชน์ให้กับท้องถิ่นได้เต็มที่พร้อมกับยังคงเอกภาพของรัฐบาลกลาง ในเรื่องนี้ก็มีหลักการกว้างๆ ว่ามีกิจการที่สมควรเป็นหน้าที่ของท้องถิ่นก็คือ กิจการที่ให้ประโยชน์แก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง (Purely Local Incest) เช่น การผังเมือง การรักษาความสะอาด การก่อสร้างอาคารบ้านเรือน และถนนหนทาง เป็นต้น กิจการดังกล่าวนี้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่จะดำเนินการได้โดยอิสระปราศจากการแทรกแซงจากรัฐบาลกลาง ส่วนกิจการอื่นๆ ที่มีได้ถือว่าเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง รัฐบาลกลางจะเป็นผู้ควบคุมและรับผิดชอบร่วมกับท้องถิ่น โดยวางระเบียบข้อบังคับให้ท้องถิ่นปฏิบัติตาม รวมทั้งการตรวจสอบดำเนินงาน การอนุมัติและเพิกถอนกิจการดังกล่าว เช่น การสาธารณสุขปโภค สาธารณูปการ เป็นต้น

การปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล

การปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลเป็นการบริหารงานเทศบาลตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ดังนี้

2.1 เทศบาลรูปแบบการปกครองท้องถิ่นในลักษณะการกระจายอำนาจซึ่งมีวัตถุประสงค์ คือ

2.2.1 เพื่อเป็นโรงเรียนฝึกสอนประชาธิปไตยให้กับประชาชน

2.2.2 เพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลาง

2.2.3 เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วม

2.2.4 เพื่อประหยัดรายจ่ายของรัฐและให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ลักษณะของการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบ “เทศบาล” มีลักษณะเช่นเดียวกันกับรูปแบบการปกครองท้องถิ่นรูปแบบอื่น ๆ กล่าวคือ

2.2.1 เทศบาลมีฐานะเป็นนิติบุคคล

2.2.2 เทศบาลมีพื้นที่และขอบเขตที่แน่นอน

2.2.3 เทศบาลมีสภาและผู้บริหารมาจากการเลือกตั้ง

2.2.4 เทศบาลมีรายได้ ทรัพย์สิน และงบประมาณของตนเอง

2.2.5 เทศบาลมีอิสระในการบริหารงานพอสมควร

2.2.6 เทศบาลมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเป็นของตนเอง

2.3 ลักษณะหน่วยการปกครองท้องถิ่นของเทศบาล มีลักษณะเป็น องค์กรปกครองท้องถิ่น ดังนี้คือ

2.3.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งตัวแทน และตัวแทนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายข้อบังคับและบริหาร ดังจะเห็นว่าสภาเทศบาลและ คณะเทศมนตรี ประกอบด้วยสมาชิกที่ได้มาโดยการเลือกตั้งจากประชาชนทั้งสิ้น

2.3.2 เทศบาลเป็นนิติบุคคล มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดในฐานะนิติบุคคล

2.3.3 ความเป็นอิสระในการบริหาร เทศบาลมีสำนักปลัดเทศบาลและส่วนราชการต่าง ๆ ที่สนับสนุนการทำงานของตนเอง ส่วนราชการต่าง ๆ นี้ อาจมีมากน้อยแล้วแต่ปริมาณ ความรับผิดชอบและภารกิจของเทศบาล เช่น แบ่งเป็น ฝ่ายช่าง ฝ่ายการศึกษา ฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายคลัง ฝ่ายประปา เป็นต้น ส่วนราชการเหล่านี้มีพนักงานเทศบาลดำเนินการภายใต้การบังคับบัญชาของ ปลัดเทศบาล

2.3.4 ความเป็นอิสระด้านการเงิน เทศบาลมีรายได้ของตนเองจากแหล่งรายได้หลายประเภท เช่น ภาษีอากร ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับ รายได้จาก ทรัพย์สิน รายได้จากสาธารณูปโภคและเทศพาณิชย์ พันธบัตรหรือเงินกู้ เงินอุดหนุนจากรัฐบาล เงินที่มีผู้บริจาคหรือ อุทิศให้และเทศบาลมีอำนาจใช้จ่ายเงินเหล่านี้โดยสภาเทศบาลเป็นผู้อนุมัติงบประมาณรายจ่ายแต่อย่างไรรู้ก็ดำเนินการดำเนินงานของเทศบาลมิได้เป็นอิสระโดยสิ้นเชิง ยังถูกควบคุมจากรัฐบางประการ กระนั้นก็ตามก็

นับว่าเทศบาลเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย มากที่สุด เมื่อเทียบกับองค์กรปกครองท้องถิ่นรูปอื่น เช่นองค์กรบริหารส่วนจังหวัด และองค์กรบริหารส่วนตำบล ดังนั้น เทศบาลจึงเป็นระบบการปกครองท้องถิ่นที่ใช้กับชุมชนเมือง และเป็นที่ยอมรับในระบบการเมืองการปกครองของทุกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศที่มี การปกครองระบอบประชาธิปไตยประชาชนจะมีบทบาทอันสำคัญในการเสนอตัวสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิก สภาเทศบาลเป็นคณะผู้บริหาร และประชาชนในท้องถิ่นเองจะใช้สิทธิใช้เสียงในการเลือกตั้งบุคคล ในพรรคที่ประชาชนเห็นชอบและสนับสนุนหรือคอยติดตามควบคุมให้มีการปฏิบัติเป็นไปตามนโยบายนั้น ๆ จึงถือได้ว่าการปกครองเทศบาลเป็นระบบการปกครองตนเองของคนในท้องถิ่น สนองต่อความต้องการของคนในท้องถิ่น และถือได้ว่าเป็นสถาบันที่ส่งเสริมการปกครองตามวิถีทางของการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี

แนวคิดเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

นเร เหล่าวิชา 2541 ได้กล่าวถึงความเป็นมาและแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ดังนี้

ความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งพาตัวเองได้ให้มีความพอเพียงกับตัวเองอยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อนโดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อนคือตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ไม่ไข่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียวเพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป

หลักการพึ่งตนเอง

ยึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิตให้สามารถพึ่งตนเองได้โดยใช้หลักการพึ่งตนเอง 5 ประการคือ

- 1. ด้านจิตใจ** ทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเองมีจิตใจที่เข้มแข็งมีจิตสำนึกที่ดีสร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวมมีจิตใจเอื้ออาทรประนีประนอมซื่อสัตย์สุจริตเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งตั้งตระสวดพระราชาดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับพัฒนาคน
- 2. ด้านสังคม** แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรงเป็นอิสระ
- 3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาดพร้อมทั้งการเพิ่มมูลค่าโดยให้ยึดหลักการของความยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุด
- 4. ด้านเทคโนโลยี** จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วเทคโนโลยีที่นำเข้ามาใหม่มีทั้งดีและร้ายจึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ สังคมไทย และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง
- 5. ด้านเศรษฐกิจ** แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้และไม่มี การมุ่งที่การลดรายจ่ายในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่คือจะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญและยึดหลักพออยู่พอกินพอใช้และสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตรัสไว้อย่างชัดเจนว่าเศรษฐกิจพอเพียง “...หมายความว่าวิธีปฏิบัติ ...ไม่ต้องทำทั้งหมดและข้อเดิมว่า ...ทำทั้งหมดทำไม่ได้ไม่มีทาง ถ้าครอบครัวหรือแม้แต่หมู่บ้านจะทำเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นการถอยหลังถึงสมัยหิน...” ฉะนั้นพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” จึงไม่ได้หมายความว่าให้คนไทยทุกคนครอบครัวผลิตทุกอย่างใช้เองในครอบครัวหรือชุมชนใดชุมชนหนึ่งผลิตทุกอย่างเพื่อใช้ในชุมชนหรือประเทศไทยทั้งประเทศพยายามผลิตทุกอย่าง

เองเพื่อใช้ภายในประเทศโดยปราศจากการค้าขายแลกเปลี่ยนนั้นคือไม่ได้หมายความว่าให้
ครอบครัวไทย ชุมชนไทยและประเทศไทยเดินกลับไปสู่จุด A ในวิวัฒนาการเศรษฐกิจ

ในอีกนัยหนึ่งเศรษฐกิจพอเพียงหมายความว่าเราใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดในการผลิตเพื่อ
บริโภคเองบ้างและเพื่อการแลกเปลี่ยนบ้างตามความเหมาะสม จุดมุ่งหมายเบื้องต้นของการปฏิบัติ
เศรษฐกิจพอเพียงคือให้ทุกคนไทยสามารถมีสิ่งต่าง ๆ เพียงพอสนองความต้องการเบื้องต้นหรือปัจจัย
สี่ในการดำรงชีวิต ถ้าทรัพยากร และความสามารถมีพอจะผลิต และบริโภคเกินนั้นบ้างก็ได้ เรื่องนี้ใน
หลวงท่านตรัสไว้อย่างชัดเจนว่า “แม้บางอย่างจะดูฟุ่มเฟือยแต่ก็ทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรจะ
ทำก็สมควรที่จะปฏิบัติ” ตามที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนที่จะแก้ไขปัญหาภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ
ของประเทศซึ่งกระทรวงมหาดไทยตระหนักดีว่าการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำในขณะนั้นมิใช่
ภารกิจหลักของกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งแต่จะต้องอาศัยการประสานความร่วมมือของทุกฝ่ายทั้ง
ภาคราชการ ภาคธุรกิจ และประชาชนในพื้นที่ เพื่อความสำเร็จของนโยบายของรัฐบาลดังกล่าว
กระทรวงมหาดไทยในฐานะที่ภารกิจในการพัฒนาภูมิภาคและชนบท จึงมีนโยบายการแก้ปัญหา
เศรษฐกิจในภูมิภาคและชนบทโดยยึดหลักการดำเนินการคือ

แนวคิดหลักที่ 1

คือ ทฤษฎีใหม่และพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน

ก. ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 คือ ชั้นพอมีพอกิน โดยเกษตรกรที่เป็นเจ้าของที่ดินมีความ
พอเพียง โดยการเลี้ยงตนเองได้ (self sufficiency)

ข. ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 คือ ชั้นอยู่ดีกินดี คือเมื่อเกษตรกรเริ่มเข้าใจวิธีการและ
ดำเนินการในที่ดินของตนเองแล้ว ให้รวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ร่วมแรงในการผลิต
การตลาด การเป็นอยู่ สวัสดิการสังคมและศาสนา

ค. ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 คือ ชั้นมั่งมีศรีสุข ได้แก่การติดต่อร่วมมือกับแหล่งเงิน
(ธนาคาร) และกับแหล่งพลังงาน ตั้งและบริหารโรงสี การสหกรณ์ ช่วยกันลงทุน ช่วยกันพัฒนา
คุณภาพชีวิต

ในการนำทฤษฎีใหม่ไปสู่การปฏิบัตินั้นได้มีการยึดแนวคิดอย่างตรงทำให้บางพื้นที่ไม่
สามารถทำได้ จึงได้มีการเสนอข้อควรทำ และไม่ควรถ้าทำสำหรับทฤษฎีใหม่ขั้นต้นไว้เพื่อเป็นแนวทาง
สำหรับการปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

ข้อควรทำและไม่ควรถ้าทำสำหรับทฤษฎีใหม่ขั้นต้น

ควรทำ	ไม่ควรทำ
1. ปรับอัตราส่วนที่กำหนดไว้ให้เหมาะสมกับพื้นที่	1. อย่าคิดว่าถ้ามีพื้นที่เกษตรน้อยกว่าหรือ

<p>และสภาพแวดล้อม (30:30:30:10)</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. ต้องปลูกข้าวให้เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือนตลอดทั้งปี 3. ควรศึกษาสภาพดินก่อนดำเนินการขุดสระว่าจะสามารถกักเก็บน้ำได้หรือไม่ รวมทั้งจุดที่เหมาะสมในการนำน้ำไปใช้ประโยชน์โดยปรึกษากับเจ้าหน้าที่ 4. ควรนำหน้าดินจากการขุดสระไปถมไว้ในบริเวณที่จะทำการเพาะปลูก 5. ควรเลี้ยงสัตว์ที่เกื้อกูลต่อกันและกันไก่ เป็ด หมู บริเวณขอบสระน้ำหรือบริเวณบ้าน 6. ควรปลูกผักสวนครัว พืชสมุนไพร บริเวณที่ว่างรอบบ้าน เพื่อลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารในครัวเรือน 7. ควรเลี้ยงปลาในสระน้ำ เพื่อการบริโภคอาหารโปรตีน และสามารถขายเป็นรายได้เสริมของครอบครัวอีกด้วย 8. ควรปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายรอบขอบสระน้ำ 9. ควรมีความสามัคคีในท้องถิ่นโดยช่วยกันทำแบบ “ลงแขก” จะทำให้ประสบผลสำเร็จ 10. ควรปรึกษาเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน กรมวิชาการเกษตร ตลอดจนนายอำเภอ เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล เจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง 	<p>น้อยกว่า 15 ไร่</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. ไม่ควรเสียดายที่ดินส่วนหนึ่งที่จะต้องนำมาขุดสระน้ำ และถ้ามีสระน้ำอยู่แล้วไม่จำเป็นต้องขุดสระใหม่ เพียงแต่ปรับปรุงให้สามารถกักเก็บน้ำได้ 3. อย่าทำลายหน้าดินที่มีความสมบูรณ์ในขณะที่ขุดสระน้ำ 4. ไม่ควรปลูกพืชหรือไม้ยืนต้นที่ต้องการน้ำมากบริเวณขอบสระน้ำ 5. ไม่ควรปลูกพืชเพียงชนิดเดียว 6. หากดำเนินการด้านเกษตรกรรมหรืออาชีพอื่นใด ได้ผลอยู่แล้วไม่ควรปรับเปลี่ยนทฤษฎีใหม่เพราะไม่จำเป็น 7. หากสภาพภูมิประเทศไม่เหมาะสมทำทฤษฎีใหม่ ก็ให้หาหนทางอื่นที่เหมาะสมต่อไป 8. อย่าทำถ่อยและเกียจคร้าน
--	---

ที่มา : (วารสารมูลนิธิชัยพัฒนา, 2541)

แนวคิดหลักที่ 2

แนวคิดที่ได้จากการระดมความคิดของผู้ทรงคุณวุฒิและปราชญ์ชาวบ้าน

กระทรวงมหาดไทยได้จัดให้มีการสัมมนาทางวิชาการระดมความคิดเห็นจากทุกฝ่ายทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ปราชญ์ชาวบ้านและประชาชนทั่วไป เพื่อนำมากำหนดแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ดังนี้

1. การประชุมแถลงนโยบายของกระทรวงมหาดไทยแก่ผู้บริหารระดับสูง และผู้ว่าราชการจังหวัดทั่วประเทศ เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2540 ณ หอประชุมวิทยาลัยการปกครองอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
2. สัมมนาเรื่อง “เศรษฐกิจชุมชน : การพัฒนาพึ่งตนเอง” ร่วมกับ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2541 ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. สัมมนาเรื่อง “เศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองภาคอีสาน” ร่วมกับสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2541 ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
4. สัมมนาเรื่องศักยภาพชุมชนในการพึ่งตนเองท่ามกลางสภาวะวิกฤตเศรษฐกิจร่วมกับ ศูนย์ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ณ ศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2541
5. ประชุมที่ปรึกษาคณะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ที่ห้องประชุม 1 ศาลากระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2541

ศูนย์เศรษฐกิจชุมชนได้ประมวลแนวความคิดหลักทั้ง 2 แนวคิด สรุปได้ ดังนี้

1. การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศจะต้องเริ่มที่ชุมชนในชนบท หรือภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นเศรษฐกิจพื้นฐานของประเทศ อันเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับมหภาค จุดสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน คือ ยึดชุมชนเป็นหลัก ประชาชนต้องสามัคคีร่วมมือช่วยเหลือกัน พึ่งตนเอง และสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเป็นเสมือนทุนทางสังคม โดยเริ่มจากการส่งเสริมการผลิตพื้นฐาน คือ เกษตรผสมผสาน ตามแนวทางทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ซึ่งภาครัฐ ภาคเอกชน ต้องเข้าไปให้ความช่วยเหลือสนับสนุน จัดหาสระน้ำ ในแปลงไร่ – นา ของเกษตรกรและทำแหล่งน้ำขนาดเล็กในพื้นที่ เป็นแหล่งน้ำสำรองสำหรับเติมน้ำให้แหล่งน้ำในแปลงไร่ – นา ขณะเดียวกันก็เป็นมาตรการป้องกัน และแก้ไขปัญหาภัยแล้งในช่วงฤดูแล้งด้วย ทั้งนี้การดำเนินงานดังกล่าว ต้องเน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนเป็นหลัก
2. การรวมกลุ่มประชาชนต้องใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือ เป็นปัจจัยที่เชื่อมความสำคัญของสมาชิก เพราะกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่สมาชิกเห็นประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมเป็นเรื่องใกล้ตัว เช่น การรวมกลุ่มที่มีเป้าหมายเพื่อการผลิต กลุ่มเพื่อระดมทุน กลุ่มเพื่อการแปรรูปผลผลิต กลุ่มเพื่อการตลาด และกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน เป็นต้น การรวมกลุ่มจะต้องมุ่งไปที่กลุ่มออมทรัพย์หรือกองทุนชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนกู้ยืมของชุมชนในการประกอบอาชีพดำรงชีวิต และสวัสดิการชุมชน และนำทุนไปสู่การแปรรูปผลผลิต (กลุ่มอาชีพ) ในขณะเดียวกันก็ต้องมีร้านค้าชุมชน (สหกรณ์) เพื่อทำหน้าที่การรวมกันซื้อ รวมกันขายทั้งเครื่องอุปโภคบริโภคและปัจจัยการผลิต (ตามทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 และ 3)

3. ประชาชนในชนบทได้มีการรวมกลุ่มมานานแล้ว ซึ่งมีทั้งที่ประสบปัญหา และที่ประสบผลสำเร็จ การพัฒนาตัวเองให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งตัวเองได้ก็มีอยู่มากมาย แต่กลุ่มนั้นกระจายกันอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ขาดการเชื่อมโยงกัน ดังนั้น หากจะสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มชาวบ้านจะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายของกลุ่มชาวบ้านขึ้น โดยจะต้องสำรวจว่ามีกลุ่มชาวบ้านอยู่ที่ไหนบ้าง ทำอะไรกันอยู่ และมีความสามารถในการบริหารงานเป็นอย่างไรขณะเดียวกันก็ต้องรู้ว่ากลุ่มชาวบ้านนั้น มีปัญหา มีข้อจำกัด มีอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมของเขาในเรื่องอะไรบ้าง และจัดทำผังเครือข่ายองค์กรชุมชน (Mapping) เพื่อให้ภาครัฐสามารถสนับสนุนได้ตรงกับความต้องการอันจะทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจพื้นฐานแบบพึ่งตนเองของชุมชนได้ซึ่งเป็นเรื่องที่ภาคราชการต้องการความช่วยเหลือสนับสนุน และส่งเสริม

4. ปัญหาพื้นฐานของภาคเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมในครัวเรือน คือ “ตลาด” ซึ่งเมื่อชาวบ้านทำการผลิตทางการเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ แล้ว ไม่สามารถจำหน่ายได้ในราคาที่เป็นธรรม และประชาชนในเมืองเองก็ซื้อผลผลิตได้ในราคาถูก ในขณะที่เดียวกันเกษตรกรและกลุ่มอาชีพก็สามารถใช้ร้านค้าชุมชนเป็นเวทีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการผลิต ซึ่งจะช่วยให้มีคุณภาพของผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ของตนให้ดียิ่งขึ้นและยังเป็นสถานที่ที่จะให้ภาคธุรกิจได้เข้ามาคัดเลือกซื้อ ส่งซื้อผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ที่จะนำไปจำหน่ายในเมืองหรือต่างประเทศ

5. จัดให้มีการประชุมประชาคมเศรษฐกิจพื้นฐานของชุมชนในทุกระดับ เพื่อเป็นเวทีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรัชญาหรือ แก่ไขปัญหาของชุมชนเอง วางแผนจัดทำโครงการและการแสวงหางบประมาณในลักษณะแบบ “คิด (ใหม่) เอง ทำเอง” ระหว่าง “เพื่อน” ด้วยกันโดยมีผู้แทนจากหน่วยงานราชการ หน่วยงานพัฒนาองค์กรเอกชนและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ คอยเสริมความช่วยเหลือให้เป็น “เวทีประชาคมเศรษฐกิจชุมชนตำบล/หมู่บ้าน” และขยายเป็นเวทีประชาคมเศรษฐกิจชุมชนอำเภอ/จังหวัดต่อไป

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

ในการค้นหาคำหมายของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น โดยทั่วไปแล้วสามารถทำได้ 2 วิธีคือ คิดค้นหาคำหมายจากเชิงทฤษฎี (Deductive) หรือ กลับรองความหมายโดยการนำประสบการณ์ที่มีอยู่มาสังเคราะห์ (Inductive) เพื่อถอดออกมาเป็นข้อคิดและหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง การสัมมนาครั้งนี้ได้ถอดความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้วิธีการแบบหลัง คือกลับรองข้อคิดจากประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติจริงในพื้นที่ โดยเชิญผู้นำชุมชนจากภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับกิจกรรมที่ชุมชนของตนเองทำอยู่ในส่วนที่เห็นว่าเกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แล้วแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงตามความเข้าใจของแต่ละคน ผ่านประสบการณ์ที่เกิดจากกิจกรรมและแนวทางปฏิบัติในแต่ละชุมชน

กิจกรรมในชุมชนที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้นำชุมชนได้ใช้เวลาทบทวนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่างๆที่เกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำในพื้นที่ของตน โดยเฉพาะกิจกรรมที่เห็นว่าสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยที่ยังไม่มีการกล่าวถึงความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเราสามารถจัดประเภทของกิจกรรมที่ผู้นำชุมชนเสนอได้เป็น 3 กลุ่มกิจกรรมหลัก ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

กิจกรรมการผลิต โดยเฉพาะในภาคการเกษตร ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมแต่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่า ด้วยการหมุนเวียนทุนธรรมชาติภายในพื้นที่ และด้วยวิธีการทำเกษตรที่เน้นปลูกเพื่อกินเองก่อน ที่ผ่านมาชุมชนได้ทำกิจกรรมต่างๆที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมการทำปุ๋ยชีวภาพการปลูกผักและข้าวที่ปลอดสารพิษ การทำสวนสมุนไพรของชุมชน การคิดค้นสารไล่แมลงสมุนไพร การทำถ่านชีวภาพการรวมกลุ่มขยายพันธุ์ปลา การแปรรูปผลผลิตและการทำการเกษตรผสมผสาน เป็นต้น

การรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในชุมชนด้วยทุนทางสังคมที่มีอยู่ ชุมชนได้รวมตัวกันทำกิจกรรมต่างๆที่เกิดจากความรักและเอื้ออาทรของสมาชิกในชุมชน เช่น กิจกรรมต่อต้านยาเสพติด การนมัสการพระให้มาช่วยสอนจริยธรรมและศีลธรรมในโรงเรียนของชุมชน กิจกรรมการรวมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านศูนย์การเรียนรู้หรือโรงเรียนเกษตรกรในหมู่บ้าน การร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในชุมชนทำกิจกรรมต่างๆภายในวัด การจัดตั้งร้านค้าที่เป็นของชุมชนเอง การจัดทำแผนแม่บทชุมชน การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ การรวมกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และกิจกรรมการผลิตของกลุ่มต่างๆ เช่น การรวมกลุ่มทำขนมของแม่บ้านหรือรวมกลุ่ม เพื่อปลูกพืชผักสวนครัว นอกจากนี้ชุมชน ยังได้ตั้งกองทุนข้าวสารร่วมกับชุมชนอื่นๆในต่างภูมิภาค เพื่อค้าขายหรือผลิตระหว่างกันรวมทั้งเพื่อการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์และขยายผลการพัฒนาไปยังเครือข่ายชุมชนอื่นๆด้วย

กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จิตสำนึกท้องถิ่น ส่งเสริมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนได้ริเริ่มกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังจริยธรรมความดีงามและจิตสำนึกรักท้องถิ่นให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกของชุมชน เช่น กิจกรรมที่ปลูกฝังสมาชิกในชุมชนให้มีความเอื้ออาทรต่อกันมากกว่าคำนึงถึงตัวเงินหรือวัตถุประสงค์เป้าหมายเป็นพื้นฐานความสัมพันธ์ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้สมาชิกทำบุญชื้ออย่างโปร่งใสและสุจริต กิจกรรมการพัฒนาครูในชุมชนให้มีคุณภาพและมีจิตผูกพันกับท้องถิ่นเป็นสำคัญ รวมทั้งกิจกรรมที่ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนพึ่งตนเองก่อนที่จะพึ่งหรือขอความช่วยเหลือจากคนอื่น

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงจากมุมมองของชุมชน

หลังจากผู้นำชุมชนได้ทบทวนถึงกิจกรรมที่ตนเองอยู่และคิดว่าสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ผู้นำชุมชนยังได้ร่วมกันค้นหาความหมายและให้คำนิยามเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากประสบการณ์ของแต่ละคน ซึ่งอาจมีมุมมองที่แตกต่างกัน โดยสามารถสรุป

และแบ่งแยกความหมายของหลักปรัชญาดังกล่าว ได้เป็น 3 ระดับ คือ ระดับจิตสำนึก ระดับปฏิบัติ และระดับปฏิเวธ (ผลที่เกิดจากการปฏิบัติ) ดังนี้คือ

ระดับจิตสำนึก เกิดขึ้นจากการที่สมาชิกในชุมชนแต่ละคนตระหนักถึงความสุขและความพอใจในการใช้ชีวิตอย่างพอดี (ความสันโดษ) และรู้สึกถึงความพอเพียงคือดำเนินชีวิต

“อย่างสมถะ” ประกอบสัมมาอาชีพหาเลี้ยงตนเองได้อย่างถูกต้องไม่ให้อดอยาก หรือโลภ แล้วตัดทวงหรือเบียดเบียนผู้อื่นจนเกินความจำเป็นแต่คิดเผื่อแบ่งปันไปยังสมาชิกคนอื่นๆ ในชุมชนด้วย อย่างไรก็ตามแม้ว่าระดับความพอเพียงของสมาชิกแต่ละคนจะไม่เท่าเทียมกัน แต่สมาชิกทุกคนที่ดำเนินชีวิตตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียงเห็นสอดคล้องกันในการยึดมั่นหลักการ 3 ประการคือ

การใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง รู้จักพัฒนาตนเองด้วยการพยายามทำจิตใจให้ผ่องใส รวมทั้งมีความเจริญและมีความเย็นในจิตใจอยู่เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง

การคิด พึ่งพาตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกัน ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆคือเมื่อมีปัญหาจากการดำเนินชีวิต ก็ให้ใช้สติปัญญาไตร่ตรองหาสาเหตุของปัญหาและแก้ไขไปตามเหตุและปัจจัย ด้วยความสามารถและศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ก่อนที่จะคิดพึ่งผู้อื่น และมีการปรึกษาหารือถ้อยทีถ้อยอาศัย ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชนเป็นต้น

การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง รู้จักลดกิเลสและความต้องการของตนเองลง เพื่อให้เหลือแรงและเวลาในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากขึ้น

ระดับปฏิบัติ จากการที่ได้จัดเวทีระดมความคิดเห็นให้ผู้นำของแต่ละชุมชนทบทวนกิจกรรมที่ตนเองได้ทำมา พร้อมกับสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามมุมมองของผู้แทนในแต่ละชุมชนว่ามีความเห็นเกี่ยวกับความหมายของหลักปรัชญาดังกล่าวอย่างไรพบว่า ผู้นำชุมชนจากแต่ละพื้นที่ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปเป็นแนวทางในการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระดับปฏิบัติได้เป็น 4 ขั้นคือ (1) พึ่งตนเองได้ (2) อยู่ได้อย่างพอเพียง (3) อยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร และ (4) อยู่ดี ยั่งยืนด้วยการเรียนรู้ โดยแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นแรก

สมาชิกในชุมชนควรยึดหลักการของ **“พึ่งตนเอง”** คือต้องพยายามพึ่งตนเองให้ได้ ในระดับครอบครัวก่อนให้แต่ละครอบครัวมีการบริหารจัดการอย่างพอดีและประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย โดยสมาชิกแต่ละคนจะต้องรู้จักตนเอง เช่น รู้ข้อมูลรายรับ-รายจ่ายในครอบครัวของตนเองและสามารถรักษาระดับการใช้ของตนไม่ให้เกินหนี้และสมาชิกจะต้องรู้จักตั้งศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ที่สุด โดยเฉพาะควรสามารถพึ่งตนเองในเรื่องของปัจจัยสี่ ให้ได้ระดับหนึ่ง

ขั้นที่สอง

หลังจากที่สมาชิกพึ่งตนเองในด้านปัจจัยสี่ดังกล่าวข้างต้นได้แล้ว สมาชิกทุกคนควรพัฒนาตนเองให้สามารถ “อยู่ได้อย่างพอเพียง” คือ ดำเนินชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลาง มีขณิมาปฏิบัติทาให้ตนเองอยู่ได้อย่างสมดุล คือมีความสุขที่แท้ โดยไม่ให้รู้สึกขาดแคลนจนต้องเบียดเบียนสิ่งแวดล้อม แต่ให้ดำเนินชีวิตดังนี้สมาชิกในภาคเหนือเรียกว่า เป็นดำเนินชีวิตด้วยการทำเกษตรแบบ “แกงโฮะ” คือ มุ่งทำเกษตรแบบพออยู่พอกิน ปลูกไว้กินเองก่อน หากเหลือจึงขาย และขยายพันธุ์รวมทั้งสนับสนุนให้มีการลงแขกเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกแทนการใช้เครื่องจักรเพื่อทุ่นแรง

ขั้นที่สาม

สมาชิกในชุมชนควร “อยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร” คือมีความคิดที่จะแจกจ่ายแบ่งปันไปให้ผู้อื่นซึ่งจะทำให้ได้เพื่อนและเกิดเป็นวัฒนธรรมที่ดีที่จะช่วยลดความเห็นแก่ตัวและสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในจิตใจ เช่น ในการจัดการทรัพยากรป่านั้น สมาชิกที่อยู่อาศัยอยู่บริเวณป่าจะมุ่งเก็บผลผลิตจากป่า เพื่อมาใช้ในการยังชีพให้พออยู่พอกิน พอเหลือจึงค่อยแจกจ่ายออกไปด้วยวิธีให้ไม่ใช่ด้วยวิธีการขาย ซึ่งเมื่อทำได้ดังนี้ก็จะทำให้สมาชิกมีทรัพยากรใช้หมุนเวียนได้ตลอดทั้งปีอย่างพอเพียงเพราะเก็บไปเพื่อกินไม่ได้เก็บไปเพื่อขายร่งหาเงิน ซึ่งการมีจิตใจที่แบ่งปันกันนี้จะเป็นพื้นฐานทำให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคม สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างสมาชิกต่อไป

ขั้นสุดท้าย

สมาชิกควร “อยู่ดียืนขึ้นด้วยการเรียนรู้” คือ ต้องรู้จักพัฒนาตนเอง โดยการเรียนรู้จากธรรมชาติและประสบการณ์ในโลกกว้างด้วยตนเองหรือจากการแลกเปลี่ยนร่วมกับผู้อื่น ให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ทุกคนช่วยกันพัฒนาชีวิตตนเองและผู้อื่นร่วมกันมีการสืบทอดและเรียนรู้เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและพัฒนาให้เป็นสังคมที่มั่นคงและยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้คุณธรรมและวัฒนธรรมเป็นตัวนำไม่ได้ใช้เงินเป็นตัวตั้ง

ระดับปฏิเวธ (ผลที่เกิดจากการปฏิบัติ) ความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากประสบการณ์ที่แลกเปลี่ยนกันนั้นครอบคลุมไปถึงการวัดผลจากการปฏิบัติตามหลักการข้างต้นด้วย กล่าวคือ สมาชิกในแต่ละชุมชนได้พัฒนาชีวิตตนเองให้ดีขึ้นโดยเริ่มจากการพัฒนาจิตใจ ให้เกิดความพอเพียง ในทุกระดับของการดำเนินชีวิต ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และขยายไปถึงในระดับสังคม ดังนี้

ความพอเพียงในระดับครอบครัว คือ การที่สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ในลักษณะที่พึ่งพาตนเองได้อย่างมีความสุข ทั้งทางกายและทางใจ สามารถดำเนินชีวิตได้โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รวมทั้งไม่เป็นหนี้หรือมีภาระด้านหนี้สินของตนเองและครอบครัว แต่สามารถหาปัจจัย ๔ มาเลี้ยงตนเองได้โดยที่ยังมีเหลือเป็นส่วนออมของครอบครัวด้วย

ความพอเพียงในระดับชุมชน เกิดขึ้นจากการที่สมาชิกจากแต่ละครอบครัวในชุมชนมีความพอเพียงในระดับครอบครัวก่อนที่จะรู้จักรวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เช่นบริหารจัดการปัจจัยต่างๆ เช่น ทรัพยากร ภูมิปัญญาหรือศักยภาพของสมาชิกในท้องถิ่น ที่มีอยู่ให้สามารถนำไปใช้ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและสมดุล เพื่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่พอเพียงของชุมชนโดยรวมในที่สุด

ความพอเพียงในระดับสังคม เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆ แห่งที่มีความพอเพียง มาร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญาและร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชน ให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด

เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชกระแสรับสั่งแนะแนวทางการดำเนินชีวิตโดยใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียง นับเนื่องมาจนถึงวันนี้ก็เป็นเวลา 1 ขวบปีพอดี วิกฤตการณ์เศรษฐกิจของประเทศก็ยังคงอยู่ สมควรที่พวกเราได้ทบทวนพระราชกระแสกันอีกครั้ง เพื่อให้พวกเราได้ “ใจดี สู้เสีย” กันต่อไป เพื่อนำให้ตัวเราและชาติบ้านเมืองได้ผ่านมรสุมร้ายที่กำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ด้วยสติที่มั่นคง ปัญญาที่เฉียบแหลม และด้วยความรู้ ความเข้าใจ อย่างลึกซึ้ง เพื่อปรับวิถีชีวิตของพวกเราชาวไทย ให้ยึดมั่นแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างและยึดมั่นวิถีชีวิตไทย อันนำมาสู่พวกเราชาวไทยทุกหมู่เหล่าต่อไปชั่วกาลนาน

ความหมาย : เศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิด เพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ

เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน ความเป็นอยู่อย่างประมาทตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด

หากกล่าวโดยสรุป คือ หันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต

หลักการพึ่งตนเอง

ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกัน เป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรงเป็นอิสระ

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่าโดยให้ยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน

ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วเทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการ และสภาพแวดล้อม และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง

ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มี การลดรายจ่ายในเวลา เช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อน เป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้

นัยสำคัญของแนวคิดระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง

ประการแรก เป็นระบบเศรษฐกิจที่ยึดถือหลักการที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอ กับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือพอจากการบริโภคแล้ว จึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้าเป็นอันดับรองลงมา ผลผลิตส่วนเกินที่ออกสู่ตลาดก็จะเป็นกำไรของเกษตรกร ในสภาพการณ์เช่นนี้เกษตรกรจะกลายเป็นผู้กำหนดหรือเป็นผู้กระทำต่อตลาด แทนที่ว่าตลาดจะเป็นตัวกระทำ หรือเป็นตัวกำหนดเกษตรกรดังเช่นที่เป็นอยู่ในขณะนี้ และหลักใหญ่สำคัญยิ่ง คือการลดค่าใช้จ่าย โดยการสร้างสิ่งอุปโภคบริโภคในที่ดินของตนเอง เช่น ข้าว น้ำ ปลา ไข่ ไม้ผล พืชผัก ฯลฯ

ประการที่สอง เศรษฐกิจแบบพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ทั้งนี้กลุ่มชาวบ้านหรือองค์กรชาวบ้านจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ให้หลากหลายครอบคลุมทั้งการเกษตรแบบผสมผสานหัตถกรรมการแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจค้าขาย และการท่องเที่ยวระดับชุมชน ฯลฯ เมื่อองค์กรชาวบ้านเหล่านี้ได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็ง และมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้นแล้ว เกษตรกรทั้งหมดในชุมชนก็จะได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งได้รับการแก้ไขปัญหาในทุกๆ ด้าน เมื่อเป็นเช่นนี้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก็จะสามารถเติบโตไปได้อย่างมีเสถียรภาพ ซึ่งหมายความว่าเศรษฐกิจสามารถขยายไปพร้อมๆ กับสภาพการณ์ด้านการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

ประการที่สาม เศรษฐกิจแบบพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีความเมตตา ความเอื้ออาทรและความสามัคคีของสมาชิกในชุมชนในการร่วมแรงร่วมใจ เพื่อประกอบอาชีพต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงมิได้หมายถึงรายได้แต่เพียงมิติเดียว หากแต่ยังรวมถึงประโยชน์ในมิติอื่นๆ ด้วย ได้แก่ การสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน ความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืงามของไทยให้คงอยู่ตลอดไป

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1. **กรอบแนวคิด** เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและ

เป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติ บนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมๆกันดังนี้
ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จากการกระทำนั้นๆอย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตนเอง หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจ และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตไม่โลภ ไม่ตระหนี่

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาครัฐ : แนวคิดสู่การปฏิบัติ

ภาครัฐจะต้องมีการกำหนดและบริหารนโยบายและมาตรการสาธารณะที่ให้บริการแก่ประชาชนเพื่อการพัฒนาสังคม ดังนั้นการประยุกต์ปรัชญาของภาครัฐ คือ การกำหนดและบริหารนโยบายและมาตรการที่มีกระบวนการเป็นไปตามหลักของปรัชญา เป็นที่น่าสังเกตว่ามาตรการของภาครัฐในอดีตที่มีปัญหาไม่บรรลุวัตถุประสงค์มักจะไม่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การเริ่มต้นของการปฏิบัติคือ เริ่มด้วยความศรัทธา มีความเชื่อและความมุ่งมั่นอย่างแท้จริงที่จะใช้ปรัชญานี้เป็นหลักในการดำเนินงาน ต้องพิจารณาว่าเป็นไปตาม 3 ห่วง 2 เงื่อนไขหรือไม่

ในด้านความพอประมาณ จะต้องพิจารณาว่าเป้าหมายมีความเหมาะสมหรือไม่ สุดโต่งหรือไม่ เป็นไปตามหลักสายกลางหรือไม่ ผลกระทบต่อคนกลุ่มไหน ทำให้พฤติกรรมคนเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร รวมทั้งพิจารณาว่าทำให้ความสามารถในการพึ่งตนเองมากขึ้นหรือน้อยลง

ด้านความมีเหตุมีผล คือ พิจารณาวินโยบายนี้ได้มีการศึกษาวางแผนอย่างรอบคอบเพียงใดผลกระทบระยะสั้น และระยะยาวเป็นอย่างไร สามารถบรรลุผลได้หรือไม่ ยั่งยืนหรือไม่ เครื่องมือสำคัญของความพอประมาณ และความมีเหตุมีผล ก็คือ การวางแผนและวิเคราะห์โครงการตามกรอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ในการวางกรอบและกำหนดนโยบาย จะต้องมีพื้นฐานของความรู้และการมีคุณธรรมหลักธรรมาภิบาล ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และความโปร่งใส

ส่วนประเด็นด้านการมีภูมิคุ้มกัน คือ การพิจารณาว่ามีความเสี่ยงใดบ้างที่ทำให้นโยบายไม่สามารถบรรลุผลตามที่ตั้งไว้ได้ มีการเตรียมที่จะรับความเสี่ยงหรือไม่ ในการมีภูมิคุ้มกันนี้สามารถทำได้ โดยมีแผนการบริหารความเสี่ยง โดยมีการระบุความเสี่ยง ตัวอย่างความเสี่ยง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงอัตราการแลกเปลี่ยนทางการเงิน เทคโนโลยี การดำเนินงาน เสี่ยงจากการทุจริต ฯลฯ โดยสรุปการประเมินความเสี่ยง การวางกลยุทธ์จัดการความเสี่ยง และการติดตามประเมินผล จึงเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันโดยการมีตาข่ายรองรับภัยพิบัติ

ประเด็นพิจารณานโยบายของภาครัฐที่จะสร้างความพอเพียง

ระดับบุคคล	สามารถยืนบนขาตนเองได้ / มีศักยภาพ/มีจิตใจแห่งความพอเพียง
ระดับชุมชน	มีความเข้มแข็ง/ กระจายอำนาจ
ระดับประเทศ	การขยายตัว/ เสถียรภาพ/เท่าเทียมกัน มีความสมดุลด้านการออมและการลงทุนทั้งภาครัฐ/เอกชน

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กลยุทธ์ทางเลือกเพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืนของธุรกิจ

ความโดดเด่นของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมุ่งเน้นที่การให้ความสำคัญที่คน เพราะในความเป็นจริงแล้ว คน ก็คือผู้ที่รักษาความสมดุลในระบบธุรกิจ เพราะคน เป็นทั้งปัจจัยนำเข้าคนเป็นหัวใจของกระบวนการผลิต และบริการ และคนก็เป็นด่านสุดท้ายที่จะตัดสินคุณภาพของสินค้าหรือบริการ

สรุป

บทสรุปที่ผู้เขียนเรียนรู้ได้จากเอกสาร เพื่อจะตอบโจทย์เบื้องต้นว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร ใคร ที่ไหน อย่างไร ซึ่งก็พบว่า พบคำตอบหลัก ๆ ดังนี้

1. **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง** คือ หลักคิด หลักปฏิบัติพัฒนาตามหลักมัชฌิมนธรรม คือ ธรรมที่เป็นกลางหรือหลักความจริงที่เป็นกลางตามธรรมชาติ ได้แก่ หลักคิด หลักปฏิบัติที่ต้องคำนึงถึงความจริงของความเป็นมนุษย์และสิ่งรอบ ๆ ตัวมนุษย์ที่เรียกว่าธรรมชาติ

2. **ในการจะปฏิบัติตามหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้นั้น** จะต้องปฏิบัติตามหลักการ 3 ข้อ ที่เรียกว่า “ความพอเพียง” คือ ต้องมี “ความพอประมาณ” มี “ความมีเหตุผล” และมี “ระบบคุ้มครองผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายในและภายนอก”

3. **ในการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียงนั้น จะต้องมีเป้าประสงค์** คือ มุ่งให้เกิด ให้ความสมดุลและความพร้อม ต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางของสังคมโลก ทั้งในด้านวัตถุ (เทคโนโลยี) สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากภายนอก

4. **ในการปฏิบัติตามหลักคิด หลักการ** เพื่อบรรลุเป้าประสงค์นั้น จะต้องทำตามมาตรการและเงื่อนไขในการพัฒนาคนและสังคมใน 3 ด้าน หลัก คือ ด้านพฤติกรรม (จริยธรรม) ด้านความคิด (คุณธรรม) และด้านความรู้ (ปัญญา)

5. **ในการจะผลักดันให้สังคมไทยเดินตามทางสายกลาง หรือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้** กลุ่มเป้าหมายแรกที่ต้องเน้นคือ กลุ่มแกนนำของสังคม กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ราชการ) นักทฤษฎี (นักวิชาการ) นักธุรกิจ เพราะกลุ่มเหล่านี้จะเป็นผู้คิดนโยบาย คิดแผนพัฒนา และดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของประเทศ ส่วนกลุ่มอื่น ๆ คือ กลุ่มประชาชนจะเป็นกลุ่มรอง หรือกลุ่มตามองค์ความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแนวปฏิบัติที่กล่าวถึงในบทความนี้ คือ ฐานรู้ ฐานคิด เบื้องต้นของพวกเราทุกคนที่จะต้องหาทางแปลงลงสู่การปฏิบัติในลักษณะและรูปแบบต่างๆ กันต่อไป

ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจพอเพียง ใ้ว่ามีปัจจัยที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาผู้นำเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ ให้มีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ความจำเป็นที่ต้องการผลิต การแปรรูปการค้าและการติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอก ความสามารถในการระดมคน เงินทุน การบริหารและการจัดการ กระบวนการผลิต การแปรรูปและการใช้ทุน การพัฒนาชาวบ้านที่สนใจกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนนั้น ให้มีความรู้และความสามารถด้านเทคนิค การผลิตและการแปรรูป และการพัฒนาเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้รู้อย่างลึกซึ้งในอุดมการณ์และเทคนิคการกระตุ้นเชื่อมประสานเพื่อเศรษฐกิจชุมชน

2. การพัฒนากลุ่ม / องค์กรชุมชน โดยทั้งนี้เราต้องเข้าใจว่าการสร้างกลุ่มและดำเนินกิจกรรมในรูปกลุ่มที่มีผู้นำชาวบ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันทำงานเป็นหัวใจของ เศรษฐกิจชุมชน ซึ่งการทำงานโดยวิธีการนี้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยที่คนชนบทยังเกื้อหนุนกันซึ่งกันและกัน และสอดคล้องกับข้อจำกัดทางเศรษฐกิจของชุมชนในชนบท เพราะต่างฝ่ายต่างก็มีทุนทรัพย์และเครื่องมือทำกินที่ไม่มากนัก

3. การพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้มาซึ่งเงินทุนในการนี้เรารู้ความจากการศึกษาค้นคว้า วิจัย และสัมมนา ว่าเงินทุนที่ได้จากการระดมทุนภายในหมู่บ้าน จากชาวบ้านผู้สนใจจริงจังในการผลิตและการแปรรูปจะถูกนำไปใช้อย่างสมเหตุสมผลมีความต่อเนื่องและไม่ค่อยเสียหายจากการคดโกงด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งผิดกับเงินทุนที่รัฐสนับสนุนผ่านทางหน่วยงานราชการและเงินของภาคเอกชนที่ถูกนำไปใช้อย่างระมัดระวัง เพราะชาวบ้านมักถือว่าไม่ใช่เงินของเขา การได้มาซึ่งเงินทุนอาจได้จากกิจกรรมออมทรัพย์ การระดมทุน การตั้งธนาคารหมู่บ้าน หรือจากการรับทุนช่วยเหลือจากภายนอกสมทบกับทุนภายในชุมชนนั้น

4. การพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งน้ำเพื่อการบริโภค และการผลิตมีผู้กล่าวไว้ว่าในช่วงฤดูแล้งหรือกระทั่งฝนขาดช่วงชาวบ้านส่วนใหญ่จะใช้เวลากับการหาน้ำเพื่อกินเพื่อใช้ด้วยความลำเค็ญ เมื่อขาดน้ำคนหนุ่ม – สาว และคนที่มีร่างกายแข็งแรงจะอพยพหางานทำนอกพื้นที่ ดังนั้นจะหวังให้ชาวบ้านทำกิจกรรมชุมชนอย่างต่อเนื่องนั้นย่อมเป็นไปได้ยากอย่างยิ่ง

เมื่อได้เหตุปัจจัยทั้ง 4 ข้างต้นแล้วกระบวนการ เศรษฐกิจชุมชนก็พร้อมจะดำเนินการได้ ในการนี้จึงเห็นกิจกรรมการผลิต การบริโภค การแปรรูปและการขาย ดำเนินไปอย่างเป็นรูปธรรม อนึ่งหากพื้นที่ใดมีปัจจัยที่จำเป็นยิ่งพร้อมแล้ว ก็อาจดำเนินกระบวนการ เศรษฐกิจชุมชนได้เลย แต่ในความเป็นจริงนั้นคงหาพื้นที่ที่มีความพร้อมเช่นนี้ยาก อาจมีปัจจัยบางอย่างไม่ดีพอก็ต้องพัฒนาปัจจัยนั้น ๆ ก่อนแล้วจึงค่อยดำเนินการผลิตต่อไป

ยุทธศาสตร์การพัฒนา เศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนา เศรษฐกิจพึ่งตนเอง เป็นการมุ่งสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานล่างของสังคม ได้แก่ ครอบครัวยุคใหม่ หมู่บ้าน ตำบล โดยการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ด้วยการสร้าง กระแสเศรษฐกิจพอเพียง หรือ เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองให้เกิดขึ้นในสังคมไทย สร้างระบบบริหารจัดการสนองความต้องการของประชาชน เน้นการปฏิบัติงานของกลุ่มชน และความร่วมมือจากทุกฝ่ายในลักษณะพหุภาคี รวมทั้งให้ความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ และช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

ก. กลยุทธ์

จากยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ดังกล่าวได้กำหนดเป็นกลยุทธ์

5 ประการดังนี้

1. ยึดชุมชนและครอบครัวเป็นหลัก ตามแนวพระราชดำริ (ทฤษฎีใหม่) โดยเริ่มจากการผลิตขั้นพื้นฐานตามแนวทางทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 1 เป็นการทำเกษตรผสมผสานและเน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนเป็นหลัก
2. ยึดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือ โดยเริ่มที่กลุ่มออมทรัพย์หรือกองทุนชุมชน และนำไปใช้ในกิจกรรมการแปรรูปผลผลิตหรือกลุ่มอาชีพ และมีร้านค้าชุมชนหรือสหกรณ์ ดำเนินการด้านการรวมกันซื้อและรวมกันขาย
3. ยึดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย โดยส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายของกลุ่มชาวบ้านขึ้นจัดทำผังเครือข่ายองค์กรชุมชน และส่งเสริมการเรียนรู้จากกระบวนการพัฒนาที่ประสบผลสำเร็จ
4. ยึดการส่งเสริมการตลาดชุมชน โดยจัดให้มีตลาดนัดชุมชนหรือร้านค้าชุมชนในทุกตำบล/อำเภอ เพื่อให้เกษตรกรหรือกลุ่มอาชีพนำผลผลิตออกจำหน่าย
5. ยึดการจัดเวทีชาวบ้านเป็นหลักแบบ “คิดเอง ทำเอง” โดยจัดให้มีการประชุมประชาคมเศรษฐกิจหรือเวทีประชาคมตำบล เพื่อเป็นฐานชุมชนระดับอำเภอในทุกอำเภอ เพื่อเป็นเวทีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรัชญาหรือ ในลักษณะ “คิดเอง ทำเอง” ระหว่าง “เพื่อน” ด้วยกัน

ข. มาตรการ

กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง 9 มาตรการ ดังนี้ (นเร เหล่าวิชา 2541)

1. สนับสนุนการดำเนินการเรื่อง เกษตรผสมผสาน (ทฤษฎีใหม่) และเกษตรยั่งยืน
2. สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน
3. สนับสนุนการดำเนินการระดมทุนหรือจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนและพัฒนาไปสู่องค์กรการเงินในที่สุด
4. สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการพัฒนากลุ่มอาชีพ การปลูกพืชสมุนไพร และแพทย์แผนไทย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรและการพัฒนาชุมชนโบราณ เพื่อประโยชน์ต่อเศรษฐกิจชุมชนและอนุรักษ์ด้านประวัติศาสตร์ / โบราณคดี
5. สนับสนุนการดำเนินการเรื่อง การทำผังเครือข่ายขององค์กรชุมชน
6. สนับสนุนการดำเนินการเรื่อง การจัดร้านค้าชุมชนและตลาดนัดชุมชน
7. สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการพัฒนาเครือข่ายร้านค้าชุมชน
8. สนับสนุนการดำเนินการเรื่องประชาคมอำเภอ / ตำบล
9. สนับสนุนการดำเนินการเรื่องจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการเกษตร (One stop service)

สรุป การที่จะสร้างความเข้าใจเพื่อการดำเนินการตามแนวทางการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงอันจะนำไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนและเกิดความร่วมมือของทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่ จากแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มีปัจจัยผลักดันที่ทำให้เกิดกิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่สำคัญ คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาบุคลากรและเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บุคคลเหล่านี้ได้ขยายแนวความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และขยายผลของกิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน จะได้ว่าสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

สัมพันธ์ เตชะอริก (2540) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง

ในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณอันจำกัด จึงไม่สามารถดำเนินการได้เท่าที่ควร อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะขาดงบประมาณก็ตามหากองค์การบริหารส่วนตำบลมีความตั้งใจที่จะส่งเสริมพัฒนาด้านเศรษฐกิจแก่ชุมชนแล้วองค์การบริหารส่วนตำบล อาจมีบทบาทส่งเสริมได้ในด้านต่อไปนี้

1. ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีภูมิทัศน์ที่เหมาะสมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น มีพื้นที่ชายหาด ทะเล ลำธาร น้ำตกโบราณสถาน โบราณวัตถุ ป่าสาธารณะ ฯลฯ องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถประชาสัมพันธ์ให้เกิดความสนใจหรือแรงดึงดูดให้มาเที่ยวชมกับธรรมชาติและออกกำลังกายได้ ทั้งยังสามารถให้ชาวบ้านมาค้าขาย อาหารการกินและสินค้าพื้นเมืองจำหน่าย เป็นรายได้เลี้ยงชีพและครอบครัว ซึ่งมีองค์การบริหารส่วนตำบลบางแห่งดำเนินการอยู่แล้ว

2. การสร้างศูนย์การแพทย์แผนไทยโดยการปลูกสมุนไพรหลากหลายชนิดและรักษา ส่งเสริมให้มีการนวดแผนโบราณในชุมชน เพื่อดึงดูดผู้ชมให้มาใช้บริการและขยายผลการปฏิบัติสู่พื้นที่อื่น ๆ นอกจากจะเป็นการนำเงินเข้าสู่ชุมชนแล้วยังเป็นการนำภูมิปัญญาไทยและทรัพยากรที่มีคุณค่ามาใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด

3. ส่งเสริมหัตถกรรมงานฝีมือเป็นมรดกตกทอดที่ทำรายได้และรักษาวัฒนธรรมประเพณีของไทยมาตลอด การเรียนรู้และถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังมีความสามารถในการทำได้เป็นสิ่งสำคัญ ทั้งในเรื่องของการทอผ้าพื้นบ้าน การจักรสานทอแหวน การประดิษฐ์เครื่องเงิน ตีเหล็ก ทำมีด ทำจอบ ทำเสียม ฯลฯ ทั้งนี้ต้องมีการประสานงานกับตลาดให้สามารถส่งออกสินค้าไปจำหน่ายได้ หากทำควบคู่กับแหล่งท่องเที่ยวก็จะมีแหล่งตลาดได้ดีขึ้น

4. ส่งเสริมทฤษฎีใหม่หรือเกษตรผสมผสาน การใช้พื้นที่ให้ได้ประโยชน์สูงสุดโดยการทำเกษตรหลากหลายรูปแบบเพื่อให้ได้ ข้าว ปลา น้ำ เบ็ด ไก่ วัว ควาย พืชผักสวนครัวไม้ผล

สมุนไพรและอาหารธรรมชาติอื่น ๆ การขุดสระบ่อบาดาลเพื่อแบ่งปันแหล่งน้ำจึงมีความสำคัญการส่งเสริมให้เกษตรกรดำเนินการในเรื่องนี้จะเป็นการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ องค์การบริหารส่วนตำบล ควรเริ่มจากการสนับสนุนรายบุคคลไปสู่การรวมกลุ่มกัน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเทคโนโลยี และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ชาวบ้านจะมีรายได้ไม่ต่ำกว่าเดือนละ 1,000 บาท โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายซื้ออาหาร

5. ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนตำบลองค์การบริหารส่วนตำบล ควรส่งเสริมให้ตำบลจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อระดมทุนให้มีการกู้ยืมกันเอง โดยอาจใช้ชื่อเป็นกองทุนตำบล การระดมทุนโดยมีการบริหารจัดการที่ดีมีคณะกรรมการที่ซื่อสัตย์ ขยันขันแข็ง จะนำไปสู่การช่วยเหลือกันและเป็นฐานที่แข็งแรงในการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนในตำบล ถ้าทำได้สามารถมีเงินหมุนเวียนนับล้าน ๆ บาทได้

6. ส่งเสริมการจัดบริษัทธุรกิจชุมชน ในระดับตำบลมีกิจกรรมทางการผลิตหลายอย่างที่ทำธุรกิจได้ เป็นต้นว่า การแปรรูปอาหาร การแปรรูปข้าว โดยจัดตั้งโรงสี การแปรรูปไม้เป็นกรอบประตู หน้าต่าง และงานฝีมือการแปรรูปขนมจากผลไม้ต่าง ๆ การแปรรูปพริก มะเขือเทศ มะม่วง ฯลฯ การค้าปุ๋ย ไม้ เป็ด ไข่ ไก่ กล้วย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สามารถบริหารจัดการในรูปแบบของบริษัทได้ ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลต้องส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มควรดำเนินการภายใต้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิด กับองค์การบริหารส่วนตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลอาจดำเนินการเองได้ โดยมีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่สนใจ และมีความรู้ความสามารถร่วมกันทำกิจการเพื่อส่วนรวม

สำหรับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น นับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่จะสนับสนุนให้บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าวเป็นความจริงได้ เพราะสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นส่วนประกอบขององค์การบริหารส่วนตำบล และเป็นผู้รับรู้และรับทราบสภาพความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของประชาชนในหมู่บ้านตำบลเป็นอย่างดี หรืออาจกล่าวได้ว่าสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นแกนนำในการพัฒนาหรือส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงได้ดีกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในชุมชน จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงดังได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีกิจกรรมที่ควรส่งเสริมสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. สนับสนุนการดำเนินการเรื่อง เกษตรผสมผสาน (ทฤษฎีใหม่) และเกษตรยั่งยืน
2. สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. สนับสนุนการดำเนินการระดมทุนหรือจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนและพัฒนาไปสู่องค์กรการเงินในที่สุด
4. สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการพัฒนากลุ่มอาชีพ การปลูกพืชสมุนไพร และแพทย์แผนไทย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรและการพัฒนาชุมชนโบราณ เพื่อประโยชน์ต่อเศรษฐกิจชุมชนและอนุรักษ์ด้านประวัติศาสตร์ / โบราณคดี
5. สนับสนุนการดำเนินการเรื่อง การทำฝักร้อยขององค์กรชุมชน
6. สนับสนุนการดำเนินการเรื่อง การจัดร้านค้าชุมชนและตลาดนัดชุมชน
7. สนับสนุนการดำเนินการเรื่องการพัฒนาเครือข่ายร้านค้าชุมชน
8. สนับสนุนการดำเนินการเรื่องประชาคมอำเภอ / ตำบล
9. สนับสนุนการดำเนินการเรื่องจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการเกษตร (One stop service)

แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่

ทฤษฎีใหม่เป็นการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมในขั้นรากหญ้า หมายถึง วิธีการ “ลงมือกระทำ” เพื่อแก้ปัญหาให้เกษตรกรเป็นพวกแรก ทางออกของการแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจและสังคมในขณะนี้คือจะต้องช่วยให้ประชาชนที่อยู่ในภาคเกษตรและที่กลับคืนสู่ภาคเกษตรมีงานทำมีรายได้ในขณะเดียวกันก็ต้องสร้างรากฐานของชนบทให้แข็งแรงเพียงพอที่จะสามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาว

แนวคิดระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงของเกษตรกรตามแนวพระราชดำริตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการ “ทฤษฎีใหม่” 3 ขั้นคือ

ขั้นที่หนึ่ง มีความพอเพียงเลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของการประหยัดจัดการใช้จ่าย

ขั้นที่สอง รวมพลังกันในรูปกลุ่มเพื่อทำการผลิต การตลาด การจัดการ รวมทั้งด้านสวัสดิการ การศึกษา การพัฒนาสังคม ฯลฯ

ขั้นที่สาม สร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพและขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้หลากหลายโดยประสานความร่วมมือกับภาครัฐกิจ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชนและภาคราชการในด้านเงินทุน การตลาด การผลิต การจัดการ และข่าวสารข้อมูลโดยมีนัยสำคัญคือ

ประการแรก

เป็นระบบเศรษฐกิจที่ยึดถือหลักการที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรกเมื่อเหลือพอจากการบริโภคแล้วจึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้าผลผลิตส่วนเกินที่ออกสู่ตลาดก็จะเป็นกำไรของเกษตรกรลักษณะเช่นนี้เกษตรกรจะกลายเป็นผู้กำหนดหรือเป็นผู้กระทำต่อตลาดแทนที่จะเป็นตัวกระทำหรือเป็น

ตัวกำหนดเกษตรกรดังเช่นที่เป็นอยู่และหลักใหญ่สำคัญยิ่งคือ การลดค่าใช้จ่าย โดยการสร้างสิ่ง
อุปโภคบริโภคในที่ดินของตนเองเช่นข้าว น้ำ ปลา ไข่ ผลไม้ พืชผัก ฯลฯ

ประการที่สอง

เศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้านทั้งนี้กลุ่มชาวบ้านหรือ
องค์กรชาวบ้านจะทำหน้าที่ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้หลากหลายครอบคลุมทั้ง
การเกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจ การค้าขาย และการท่องเที่ยว
ระดับชุมชน ฯลฯ เมื่อองค์กรชุมชนชาวบ้านเหล่านี้ได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็งและมีเครือข่ายที่
กว้างขวางมากขึ้นแล้วเกษตรกรทั้งหมดในชุมชนก็ได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้นรวมทั้งได้รับการ
แก้ไขปัญหาในทุก ๆ ด้านซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศเติบโตได้อย่างมีเสถียรภาพซึ่ง
หมายความว่าเศรษฐกิจสามารถขยายตัวต่อสภาวะการด้านการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

ประการที่สาม

เศรษฐกิจแบบพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ความเอื้ออาทร และความ
สามัคคีของสมาชิกในชุมชนในการร่วมแรงร่วมใจเพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ
ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้หมายถึงรายได้แต่เพียงมิติเดียวหากแต่ยังรวมถึงประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ด้วย
ได้แก่ การสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน ความสามารถในการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิ
ปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของไทยให้คงอยู่ตลอดไป

กล่าวโดยสรุปคือแนวคิดของระบบเศรษฐกิจพอเพียงที่มีสาระสำคัญดังกล่าวข้างต้นน่าจะ
นำมาใช้เป็นแบบอย่างของการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป แม้ว่าวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในขณะนี้
อาจเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้แต่ผลกระทบต่าง ๆ จะไม่รุนแรงมากนักถ้าหากทุกภาคทุกส่วน
ของสังคมมีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยยึดหลักความพอดีกับศักยภาพของตนเองบนพื้นฐาน
ของการพึ่งพาตนเองรวมทั้งมีความเอื้ออาทรต่อคนอื่น ๆ ในสังคมเป็นประการสำคัญถึงแม้ว่าข้อคิด
ทั้งหมดจะมุ่งหน้าไปสู่กลุ่มเกษตรกรหรือผู้มีที่ดินทั้งหลายแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะต้องกลับไป
ไปสู่ภาคเกษตรกรรมหมดซึ่งเป็นไปไม่ได้ในสภาพความเป็นจริง

การพึ่งตนเองของชุมชนชนบทเกิดจาก

1. ชุมชนชนบทใดจะพึ่งตนเองได้ ชุมชนนั้นจะต้องพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี การ
พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี จะทำให้ชุมชนสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะ
เป็นการทำนา ทำไร่ หรือบางครั้งอาจรวมถึงการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน การติดต่อค้าขายหรือ
แม้แต่การประกอบอาชีพด้านการบริการ ซ่อมแซมเครื่องจักร เครื่องมือ เทคโนโลยีก็จะช่วยได้
และยังอาจช่วยในการติดต่อสื่อสารกับภายนอกชุมชน การรู้จักการวางแผนโครงการบริหารโครงการ

การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี จึงย่อมจะส่งผลให้ชุมชนชนบทพึ่งตนเองได้ทางหนึ่ง

2. ชุมชนใดจะพึ่งตนเองได้ ชุมชนนั้นจะต้องพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ

การพึ่งตนเองของชุมชนชนบทต้องการพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ หมายถึงการที่ประชาชนในชุมชนมีอาชีพเลี้ยงตนเองได้ มีรายได้พอเพียงสามารถซื้ออาหารหรือปัจจัย 4 อย่างอื่นได้ แล้วยังอาจหมายถึงการที่ชุมชนสามารถซื้อสิ่งของยาแก้ป่วยไข้ ไปหาหมอรักษาคนไข้ หาเครื่องกีฬามาเล่นทำให้สุขภาพแข็งแรง ซื้ออุปกรณ์การศึกษามาช่วยตนเองและลูกหลานในการศึกษาเล่าเรียนทำให้เฉลี่ยฉลาด หรือแม้แต่ช่วยด้านการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีที่กล่าวมาแล้วได้ด้วย การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจจึงช่วยให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ด้วยเหตุนี้

3. ชุมชนใดจะพึ่งตนเองได้ ชุมชนนั้นจะต้องพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ

การที่ชุมชนจะพึ่งตนเองได้ จะสามารถพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ ก็เพราะหากชุมชนใดปราศจากการช่วยเหลือจากธรรมชาติ ขาดน้ำ ขาดดินที่ดี หรือขาดพืชพันธุ์ไม้ แร่ธาตุสำคัญ ปลูกพืชพันธุ์เศรษฐกิจไม่ขึ้น ไม่งอกงาม ซื้อขายของธรรมชาติไม่ได้ตามสมควรแล้ว แม้จะพึ่งตนเองดังกล่าวมาแล้ว บางทีก็ไม่สามารถพึ่งตนเองได้

4. ชุมชนใดจะพึ่งตนเองได้ ชุมชนนั้นจะต้องพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ

การพึ่งตนเองได้ทางจิตใจของชุมชนในชนบททำให้ชุมชนนั้นพึ่งตนเองได้ หากในสังคมใดมีบุคคลที่พึ่งตนเองได้ทางจิตใจมากขึ้นเพียงใด ย่อมจะช่วยให้ชุมชนพึ่งตนเองได้เพียงนั้น ทั้งนี้นอกจากชุมชนแต่ละชุมชนประกอบด้วยบุคคลเหล่านี้แล้ว การที่บุคคลพึ่งตนเองได้ทางจิตใจยังจะเป็นรากฐานของการพึ่งตนเองด้านอื่นเช่น สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี เป็นต้น

5. ชุมชนใดจะพึ่งตนเองได้ ชุมชนนั้นจะต้องพึ่งตนเองได้ทางสังคม หมายความว่า

ภาวะความเป็นปึกแผ่นทางสังคม อันเนื่องมาจากปัจจัยอื่นอีกทอดหนึ่ง เช่น การศึกษา การสื่อสารระหว่างกันดี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ระหว่างกัน รวมทั้งอาจสืบเนื่องมาจากการพึ่งตนเองด้านอื่นที่กล่าวมาแล้ว และการมีผู้นำที่เข้มแข็งย่อมจะทำให้ชุมชนชนบทสามารถพึ่งตนเองได้ เพราะการพึ่งตนเองได้ทางสังคมช่วยทำให้ชุมชนสามารถดำเนินการใด ๆ ให้บรรลุเป้าหมายด้วยตัวเอง หรือสามารถหาความช่วยเหลือจากภายนอกเข้ามาช่วยทำให้ชุมชนช่วยตัวเองได้ การพึ่งตนเองได้ทางสังคมเป็นเสมือนจุดสุดยอดของการพึ่งตนเองด้านต่าง ๆ ของชุมชน เพราะในแง่หนึ่งของการพึ่งตนเองทางสังคมอาจมองว่าเป็นการรวมการพึ่งตนเองได้ทางด้านต่าง ๆ ทั้งหมดนั่นเอง จึงสรุปได้ว่าการที่ชุมชนชนบทใด ๆ จะพึ่งตนเองได้ค่อนข้างสมบูรณ์ ชุมชนนั้นจะต้องพึ่งตนเองได้ ในทาง คือ ทางเทคโนโลยี ทางเศรษฐกิจ ทางทรัพยากรธรรมชาติ ทางจิตใจและทางสังคม ระดับการพึ่งตนเองของชุมชนจะสูงหรือต่ำ ย่อมขึ้นอยู่กับระดับการพึ่งตนเองได้ด้านต่าง ๆ ดังกล่าวของชุมชนอีกทอดหนึ่ง

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ

การศึกษาเรื่อง การนำนโยบายไปปฏิบัติ นั้น ได้มีนักวิชาการ เช่น เพรสแมน (Jeffrey L. Pressman) และวิลด์ฟสกี (Aron Wildavsky) ซึ่งได้ทำการศึกษาปัญหาการนำนโยบายการสร้างงานให้ชนกลุ่มน้อยไปปฏิบัติ ในปี ค.ศ. 1973 เขาได้นิยามการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายที่กำหนดไว้กับปฏิบัติการทั้งหลายที่มุ่ง (Geared) ไปสู่การกระทำที่บรรลุผล การนำนโยบายไปปฏิบัติคือความสามารถที่จะจัดการและประสานสิ่งที่จะเกิดขึ้นมาภายหลังในลักษณะที่เป็นลูกโซ่เชิงสาเหตุและผล ทั้งนี้เพื่อให้ได้รับผลลัพธ์ที่พึงปรารถนา (Jeffrey L. Pressman & Aron Wildavsky 1973 : 9)

ซึ่งก็ไม่ต่างมากนักกับการให้คำนิยามของ แวน มิเตอร์ (Donald S. Van Meter) และแวนฮอร์น (Carl e. Van Horn) ที่กำหนดว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติหมายความว่า ความรวมถึงการดำเนินการโดยบุคลากรหรือกลุ่มบุคคลในภาครัฐหรือภาคเอกชน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวมุ่งที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จโดยตรง ตามวัตถุประสงค์ จากการตัดสินใจดำเนินนโยบายที่ได้กระทำก่อนหน้านั้นแล้ว (Donald S. Van Meter & Carl E. Van Horn, February 1975 : 447) ขั้นตอนของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติในระดับมหภาค

1. ขั้นตอนของการแปลงนโยบายเป็นแนวทางปฏิบัติหรือออกมาในรูปของแผนงานหรือโครงการ ขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงนโยบายนี้สำคัญมาก เพราะหากเมื่อใดที่มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายให้เบี่ยงเบนไปจากวัตถุประสงค์แล้ว ก็อาจกล่าวได้ว่าความล้มเหลวของนโยบายนั้นย่อมเกิดขึ้นตั้งแต่เบื้องต้นแล้ว จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า มีหลายปัจจัยที่ส่งผลให้นโยบายต้องถูกแปรเปลี่ยนไปจากวัตถุประสงค์เดิม โดยปัจจัยที่จะส่งผลให้นโยบายต้องถูกแปรเปลี่ยนไปจากวัตถุประสงค์เดิมมีดังนี้

- 1.1 ความคลุมเครือหรือขาดความเฉพาะเจาะจงของนโยบายเอง
- 1.2 ความหลากหลายในเป้าหมายของนโยบาย
- 1.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการเปลี่ยนแปลงนโยบายมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของนโยบายนี้เพียงไร

1.4 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการเปลี่ยนแปลงนโยบายนั้นมีความร่วมมือและความจริงใจในการนำนโยบายไปปฏิบัติเพียงใด

2. ขั้นตอนการทำให้หน่วยงานในระดับท้องถิ่นยอมรับ (Adopt) แนวทาง แผนงาน

โครงการหรือผลของการแปลงนโยบายนั้นไปปฏิบัติต่อไป การที่ราชการบริหารส่วนกลางจะสามารถทำให้หน่วยปฏิบัติในระดับล่างหรือระดับท้องถิ่นยอมรับ และจัดทำโครงการสนองนโยบายที่ส่วนราชการวางไว้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ลักษณะของหน่วยงานท้องถิ่นนั้นสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม และการเมืองของท้องถิ่นนั้น ตลอดจนประโยชน์ที่รัฐบาลควรจะให้กับหน่วยงานท้องถิ่นนั้น

ขั้นตอนของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติในระดับจุลภาค (วรเดช จันทรศร 2545 : 40-47) ในขั้นตอนนี้มีความเกี่ยวข้องกับการที่หน่วยงานในระดับท้องถิ่นจะทำการยอมรับนโยบายจากรัฐบาลหรือหน่วยงานส่วนกลางเข้าเป็นนโยบายระดับท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด จะทำการปรับปรุงวิธีการในการปฏิบัติงานของตนเองให้สอดคล้องกับนโยบาย แนวทางการปฏิบัติงานตลอดจนแผนงานที่ส่วนกลางกำหนดไว้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและวิธีการในการปฏิบัติงานของตนเอง เมื่อมีการปรับเปลี่ยนอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ผลการปฏิบัติจะเป็นอย่างไร หน่วยงานท้องถิ่นตลอดจนผู้ปฏิบัติจะทำการยอมรับและถือเอานโยบายนั้นเข้าเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจประจำวัน ด้วยความต่อเนื่องเพียงใด นโยบายส่วนกลางนั้นจะถูกยกเลิกหรือไม่ ความเกี่ยวข้องดังกล่าวถือได้ว่าเป็นคุณลักษณะสำคัญที่เกิดขึ้นในขั้นตอนระดับจุลภาคซึ่งจะมีจุดที่หน่วยงานในท้องถิ่น ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ละฝ่ายจะต้องทำการตัดสินใจหรือปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกันไป ยิ่งไปกว่านั้น พฤติกรรมการตัดสินใจและการปฏิสัมพันธ์จะแปรเปลี่ยนไปตลอดเวลา ความเกี่ยวข้องต่างๆในระดับจุลภาคนี้สามารถแยกได้เป็น 3 ขั้นตอนหลักคือ

1. ขั้นการระดมพลัง (Mobilization) หน่วยงานระดับท้องถิ่นจะต้องดำเนินการใน 2 กิจกรรม คือ การพิจารณารับนโยบาย และการแสวงหาความสนับสนุน
2. ขั้นการปฏิบัติ (Deliverer implementation) ครอบคลุมถึงกระบวนการในการปรับเปลี่ยนโครงการที่ได้มีการยอมรับแล้วออกมาในรูปของการปฏิบัติจริง
3. ขั้นการสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง (Institutionalization or continuation) เป็นความหวังของหน่วยงานส่วนกลางที่จะต้องฝากไว้กับผู้บริหารระดับท้องถิ่นและตัวผู้ปฏิบัติในระดับท้องถิ่นเองเป็นสำคัญ ในส่วนตัวผู้บริหารระดับท้องถิ่นจะต้องเป็นตัวนำในการชักจูงให้ผู้ปฏิบัติเห็นความสำคัญของนโยบายดังกล่าวอย่างต่อเนื่องและจะต้องหาทางแปลงนโยบายนั้นให้เป็นภารกิจประจำวันของผู้ปฏิบัติไปตลอด ในส่วนของผู้ปฏิบัติเองก็ต้องพร้อมและมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามนโยบายนั้นโดยถาวร เสมือนหนึ่งเป็นภารกิจประจำวัน

ปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

วรเดช จันทรศร (2545 : 49-63) ปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติครอบคลุมปัญหาต่างๆ 5 ด้านคือ

1. ปัญหาด้านสมรรถนะ

2. ปัญหาทางด้านการควบคุม
3. ปัญหาทางด้านความร่วมมือและการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง
4. ปัญหาทางด้านอำนาจและความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นๆที่เกี่ยวข้อง
5. ปัญหาทางด้านความสนับสนุนและความผูกพันขององค์การหรือบุคคลสำคัญ

ปัญหาทางด้านสมรรถนะ จะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยย่อยอีกหลายประการ คือ

1. ปัจจัยทางด้านบุคลากรขึ้นกับเงื่อนไขหลายประการคือ

ประการที่หนึ่ง นโยบายที่จะถูกนำไปปฏิบัตินั้นต้องการบุคลากรจำนวนเท่าใด ประเภทใด และมีคุณสมบัติอย่างไร

ประการที่สอง บุคลากรเหล่านั้นมีอยู่แล้วในระบบราชการหรือไม่ หากมีอยู่แล้ว มีคุณภาพ ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานตามนโยบายนั้นได้หรือไม่ มีความยินดีและตั้งใจที่จะมาเป็นผู้ร่วมปฏิบัติตามนโยบายหรือไม่

ประการที่สามหากไม่มีบุคลากรเหล่านั้นในระบบราชการหรือมีไม่เพียงพอหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติจะสามารถหาบุคลากรจากภาคเอกชนได้หรือไม่จะมีความสามารถในการดึงดูดบุคลากรเหล่านั้นให้ปฏิบัติงานตามนโยบายหรือโครงการได้อย่างไร

2. ปัจจัยทางด้านเงินทุน มีข้อจำกัดในการใช้เงินทุนและมีมาก หรือมีระเบียบข้อบังคับไว้มากจนขาดความยืดหยุ่นซึ่งจะเป็นการบั่นทอนสมรรถนะของหน่วยงานมากขึ้น

3. ปัจจัยทางด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนปัจจัยทางด้านวิทยาการหรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในนโยบาย ซึ่งจะทวีมากขึ้น ถ้าหากหน่วยงานที่รับผิดชอบไม่ได้รับการสนับสนุนทางด้านวัสดุอุปกรณ์ อย่างเพียงพอ และทันต่อเวลา และหากผู้ปฏิบัติขาดความรู้หรือความเข้าใจในเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง ปัญหาทางด้านการควบคุม มีมากน้อยเพียงใดขึ้นกับ

ประการที่ 1 ความสามารถของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการแปลงนโยบายว่าจะสามารถแปลงนโยบายนั้นๆ ออกมาเป็นแนวทางปฏิบัติ แผนงาน โครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของนโยบายเพียงใด

ประการที่ 2 ขึ้นอยู่กับ กิจกรรมของนโยบาย แผนงาน หรือโครงการนั้นๆ ว่ามีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเพียงใด

ประการที่ 3 ขึ้นอยู่กับการที่หน่วยปฏิบัติจะมีการกำหนดภารกิจตลอดจนมาตรฐานในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติงาน แผนงาน โครงการ เพียงใดปัญหาทางด้านความร่วมมือและการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงมีเงื่อนไขหรือเหตุผลหลักๆ 7 ประการที่ส่งผลให้สมาชิกในองค์การหรือหน่วยปฏิบัติไม่ให้ความร่วมมือ คือ

1. สมาชิกขององค์การหรือหน่วยปฏิบัติเห็นว่านโยบายนั้นไม่ได้มาจากรากฐานความต้องการของตนที่แท้จริง หรือไม่เห็นความสำคัญของนโยบายนั้น

2. สมาชิกขององค์การหรือหน่วยปฏิบัติทำการต่อต้านเพราะเห็นว่านโยบายนั้นมีผลทำให้ดุลยพินิจในการปฏิบัติงาน ตลอดจนพฤติกรรมในการปฏิบัติงานประจำของตนต้องเปลี่ยนแปลงไป

3. หัวหน้าของหน่วยปฏิบัติไม่ได้ให้ความสนับสนุนนโยบายนั้น

4. สมาชิกขององค์การหรือหน่วยปฏิบัติทำการต่อต้าน เพราะเห็นว่าการปฏิบัติตามนโยบายนั้นจะส่งผลให้งบประมาณ อัตรากำลังของหน่วยงานต้องลดลงในระยะยาว อีกทั้งยังก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนในภารกิจและหน้าที่ของบุคลากร

5. สมาชิกขององค์การหรือหน่วยปฏิบัติเห็นว่า นโยบายนั้นถูกกำหนดขึ้นโดยฝ่ายบริหารที่ไม่เข้าใจว่าสภาพความเป็นจริงในการปฏิบัติงานหรือการให้บริการของผู้ปฏิบัติเป็นเช่นไร

6. สมาชิกขององค์การหรือหน่วยปฏิบัติไม่เห็นด้วยกับสาระหรือวิธีการปฏิบัติในโครงการหรือนโยบายนั้นเพราะไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจดังกล่าว

7. สมาชิกขององค์การหรือหน่วยปฏิบัติไม่ให้ความร่วมมือและต่อต้านเนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจว่าจะปฏิบัติตามนโยบายนั้นอย่างไร

ปัญหาด้านอำนาจและความสัมพันธ์กับองค์การอื่นที่เกี่ยวข้องขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น

1. ลักษณะการติดต่อ และความสัมพันธ์ที่หน่วยปฏิบัติมีกับหน่วยงานที่ควบคุมนโยบายดังกล่าว

2. ระดับความจำเป็นที่หน่วยปฏิบัติจะต้องแสวงหาความร่วมมือ พึ่งพาหรือทำ ความตกลงกับหน่วยงานอื่นๆ

3. ระดับของความเป็นไปได้ที่เจ้าหน้าที่ของแต่ละหน่วยสามารถทำงานร่วมกันได้ ปัญหาทางด้านความสนับสนุนและความผูกพันขององค์กรหรือบุคคลสำคัญความยากลำบากของการ นำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นกับเงื่อนไขดังต่อไปนี้

3.1 ผู้รับผิดชอบหรือหน่วยราชการที่รับผิดชอบในการนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับฝ่ายการเมืองหรือฝ่ายบริหารหรือไม่

3.2 กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องทั้งในท้องถิ่น หรือระดับชาติ มีความเข้าใจ ตลอดจนสูญเสียประโยชน์นโยบายนั้นเพียงใด

3.3 เงื่อนไขของระดับความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในนโยบายกับ สื่อมวลชนก็มีความสำคัญอย่างมาก หากขาดความเข้าใจอันดี สื่อมวลชนก็อาจใช้อิทธิพลของตนที่มีอยู่ โจมตีหรือทำลายความน่าเชื่อถือของนโยบายได้

3.4 บุคคลในระดับท้องถิ่นและระดับชาติให้ความสนับสนุนนโยบายนั้นเพียงใด

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อุดร ยอดเพชร 2546 : 15 -16 โทมัส อาร์ ดาย (Thomas R. Dye) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง “สิ่งใดก็ตามที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ”

ไอราชาร์แคนสกี (Ira Sharkansky) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง “กิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐบาลหรือองค์กรของรัฐจัดทำขึ้น อาทิ การจัดบริการสาธารณะ การออกกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และการจัดพิธีกรรมอันถือเป็นสัญลักษณ์ของสังคมเป็นต้น”

เจมส์ อี แอนเดอร์สัน (James E. Anderson) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง “เป็นแนวทางปฏิบัติที่กำหนดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หรืออีกนัยหนึ่ง คือแนวทางที่รัฐบาลหรือองค์กรของรัฐบาลกำหนดขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาตนเอง”

เดวิด อีสตัน (David Easton) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง “การจัดสรรผลประโยชน์หรือสิ่งที่มีคุณค่าระหว่างปัจเจกชนและกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ในระบบสังคมการเมือง”

กุลธน ธนาพงศธร กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง “แนวทางกว้าง ๆ ที่รัฐบาล (ไม่ว่าระดับใดก็ตาม) หนึ่ง ๆ ได้กำหนดขึ้นล่วงหน้าเพื่อเป็นหนทางชี้้นำให้มีการกระทำต่าง ๆ เกิดขึ้นตามมา ทั้งนี้ เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้”

ศุภชัย ยาวประภาช กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง “แนวทางการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาล”

ทินพันธ์ นาคะตะ ให้คำนิยามไว้ว่า นโยบายสาธารณะ คือ “โครงการที่รัฐบาลบัญญัติขึ้น เป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติในการจัดสรรสรรพคุณค่าต่าง ๆ ให้แก่สังคม”

อมร รักษาสัตย์ ให้ความหมาย นโยบายสาธารณะว่า หมายถึง “ความคิดของรัฐบาลที่ว่าจะทำอะไร หรือไม่ อย่างไร เพียงใด เมื่อใด โดยน่าจะมียุทธศาสตร์ประกอบ 3 ประการ คือการกำหนดเป้าหมายของสิ่งที่ต้องการกระทำ การกำหนดแนวทางใหม่ ๆ และการกำหนดการสนับสนุนต่าง ๆ” จากการศึกษาความหมายของนโยบายสาธารณะโดยนักวิชาการหลายท่านตามที่ได้นำเสนอข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่า เป็นการอธิบายถึงนโยบายสาธารณะในแง่มุมต่าง ๆ กัน อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะพิจารณาในแง่มุมใดนโยบายสาธารณะ ก็คือ “หลักการและแนวทางปฏิบัติที่รัฐบาลได้เลือกจากแนวทางหลาย ๆ แนวทาง ภายใต้สภาพแวดล้อมในขณะนั้น เพื่อให้บรรลุถึงผลประโยชน์โดยรวมของประชาชนและประเทศชาติ” กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ทางเลือกที่รัฐบาลได้กำหนดขึ้นเพื่อแก้ปัญหา บรรเทาปัญหา และ/หรือป้องกันปัญหาต่างๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทางเลือกต่างๆ นี้จะมีผลในทางปฏิบัติมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับข้อมูลในการกำหนดทางเลือก และระดับความซับซ้อนของปัญหาในการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติที่รัฐบาลจึงต้องพิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ ในการตัดสินใจ โดยยึดหลักความมีเหตุผล (Rational Model) โดยการกำหนดแนวทางเลือกนโยบายที่

ให้ประโยชน์สูงสุด (Maximum Social Gain) เป็นนโยบายที่ให้ผลตอบแทน (Gain) ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม มากกว่าค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไป โดยรัฐบาลจะต้องพิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ความต้องการของคนในสังคมโดยส่วนรวมว่ามีอะไรบ้าง และความต้องการนั้นมึ้น้ำหนักมากน้อยกว่ากันอย่างไร
2. รู้ทางเลือกของนโยบายทุกทางที่มีอยู่ คือ มีข้อมูลครบสมบูรณ์
3. สามารถคาดการณ์ผลของทางเลือกนโยบายแต่ละทางอย่างถูกต้อง
4. สามารถคำนวณหาผลตอบแทนและค่าใช้จ่ายในทางเลือกแต่ละทาง
5. สามารถเลือกทางเลือกที่ให้ผลตอบแทนสูงสุด เพื่อผลประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม การนำนโยบายไปปฏิบัติการนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถที่จะผลักดันให้การทำงานของกลไกที่สำคัญทั้งหมดสามารถบรรลุผลลัพธ์ตามนโยบายที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้

กานดาพันธุ์ วันทยะ (บทคัดย่อ, 2551) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการพึ่งพาตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า เกษตรกรโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 92.19 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 48.44 มีสถานภาพสมรสอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 89.06 มีระดับการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 64.06 จำนวนสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่มีจำนวน 4-5 คน ร้อยละ 56.25 มีจำนวน บุตร 2 คน ร้อยละ 35.94 โดยมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เป็นแรงงานเกษตร 1-3 คน ร้อยละ 84.38 ทั้งนี้ เกษตรกรโครงการฯ เคยทำการเกษตรกระแสหลักถึงร้อยละ 87.50 ก่อนที่จะทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยเคยพบปัญหาเรื่องราคาผลผลิตตกต่ำมากที่สุด ร้อยละ 89.06 เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่น ร้อยละ 82.81 มีพื้นที่ถือครองที่ดินครอบครัวละ 4-6 ไร่ ร้อยละ 29.69 เป็นการถือครองโดยมีเอกสารสิทธิ์เป็นโฉนด ร้อยละ 70.31 และมีความสอดคล้องระหว่าง การถือครองที่ดินและจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรทฤษฎีใหม่คือจำนวน 4-6 ไร่ ร้อยละ 39.06 โดยส่วนใหญ่เกษตรกรโครงการฯ เริ่มทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ในระหว่างปี 2540 – 2542 ร้อยละ 43.75 และมีบ้านพักอาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกับพื้นที่ทำการเกษตร ร้อยละ 56.25 มีการจัดสรรพื้นที่ตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยแบ่งเป็นพื้นที่สระน้ำ ทำนา และปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น ร้อยละ 92.19 ทั้งนี้เกษตรกรโครงการฯ มีความต้องการที่จะดำเนินการตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ต่อไปคิดเป็นร้อยละ 98.44

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลองโลจิสทพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งพาตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่ที่ตั้งเป็นสมมุติฐานและนำมาคำนวณจากแบบจำลองโลจิส (Logit Model) คือ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี มีผลต่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรโครงการฯ ณ ระดับนัยสำคัญ เท่ากับ 0.05, ปัจจัยด้าน

เศรษฐกิจมีผลต่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรโครงการฯ ณ ระดับนัยสำคัญ เท่ากับ 0.01, ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรโครงการฯ ณ ระดับนัยสำคัญ เท่ากับ 0.05, ปัจจัยด้านจิตใจมีผลต่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรโครงการฯ ณ ระดับนัยสำคัญ เท่ากับ 0.05 และปัจจัยด้านสังคมมีผลต่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรโครงการฯ ณ ระดับนัยสำคัญ เท่ากับ 0.10

จากการศึกษา มีปัญหาและข้อเสนอแนะคือ การทำวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาข้อมูล จากกลุ่มเกษตรกรโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 64 ราย จากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมด 303 ราย จาก 8 อำเภอในจังหวัด เชียงใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนตัวอย่างที่ค่อนข้างจะน้อย แต่เนื่องจากมีความจำกัดด้านเวลาและ พื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แต่ผู้วิจัยได้พยายามกระจายพื้นที่ในการเก็บข้อมูลในหลายอำเภอ เพื่อการแจกแจงข้อมูลที่มีความแตกต่างในด้านพื้นที่มากขึ้น หากมีผู้สนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้ต่อไป ควรมีระยะเวลาในการทำการศึกษามากขึ้น และควรเพิ่มจำนวนตัวอย่างที่มีความแตกต่างและ หลากหลายในด้านพื้นที่ให้มากขึ้น

ประเสริฐ ยังปากน้ำ (บทคัดย่อ, 2551) ได้ทำการศึกษาแนวคิดทางสังคมว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมไทย ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

1) แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมไทย แท้จริงแล้วก็คือแนวคิดที่มีรากฐานซึ่งมี วิวัฒนาการสืบเนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของสังคมไทยแท้ๆ ตั้งแต่อดีตสืบเนื่องมา จนปัจจุบัน ซึ่งชัดเจนมากเมื่อพิจารณาโดยตลอดจากพัฒนาการในช่วงรัตนโกสินทร์ยุคต้นจนถึง ปัจจุบัน

2) แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี และเป็น แนวทางที่มีความสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตที่ชุมชนในชนบทจำนวนมากปฏิบัติต่อเนื่องกันมา ตั้งแต่อดีต ดังปรากฏในกระแสพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่เด่นชัดในระหว่างปี พ.ศ. 2510- 2550 และในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้มีกระบวนการขับเคลื่อนให้แนวคิดนี้ยกสถานะเป็นปรัชญานำทาง ของยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ซึ่งได้ปรากฏชัดเจนนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 เป็นต้นมา ดังที่รู้จักกันในนาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ทั้งนี้ เพื่อปรับทิศทางและแนวทางการพัฒนาประเทศให้ลดความเสี่ยงและมีความสมดุลมากยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

3) แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีนัยของความหมายในหลายๆ มิติแบบองค์รวม คือมีความ ครอบคลุมทั้งมิติทางด้านความคิด ทางด้านเศรษฐศาสตร์ ทางด้านการพัฒนา ทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมชุมชน ทางด้านการเมือง และทางด้านวัฒนธรรม เป็นต้น และมีองค์ประกอบด้านแนวคิด

ที่สำคัญ 7 ประการ คือ เป็นแนวคิดที่เป็นหลักการสากล มีหลักการของฐานคิดแบบองค์รวม มีรากฐานมาจากหลักพุทธธรรม เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากวิถีดั้งเดิมของสังคมไทย เป็นแนวคิดที่มีลักษณะเปิด เป็นแนวคิดที่มีอุดมการณ์พึ่งตนเอง และเป็นแนวคิดที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

4) การพัฒนาตามแนวทางทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ก็คือรูปธรรมของของตัวอย่าง

ในภาคปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาภาคการเกษตรของสังคมไทย เป็นการพัฒนาที่มุ่งการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมประเทศ ให้มีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ โดยให้ความสำคัญกับการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพและความได้เปรียบด้านอัตลักษณ์และคุณค่าของชาติ ทั้งทุนทางสังคมด้านวัฒนธรรม ทุนทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทุนทางด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น มาใช้ประโยชน์ในกระบวนการพัฒนาอย่างบูรณาการและเกื้อกูลกันและกัน โดยมุ่งให้เกิดความสมดุลในประโยชน์ของทุกภาคส่วนในสังคมอย่างเป็นธรรม และเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่ง มั่นคง ตั้งแต่ระดับรากฐานของสังคมไปสู่ระดับสังคมประเทศโดยรวม เพื่อพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกในโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

พิมพ์ แสนมะโน (บทคัดย่อ, 2551) ได้ทำการศึกษาบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผลจากการศึกษาสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) ในพื้นที่ของเทศบาลตำบลสันกำแพง องค์การบริหารส่วนตำบลร้องวัวแดงและองค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง พบว่า ในภาพรวมมีการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ในรูปแบบที่เน้นหนักไปทางส่งเสริมการประกอบอาชีพและการส่งเสริมการทำบัญชีออมทรัพย์ในครัวเรือน

2) บทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง พบว่ากลุ่มผู้บริหารท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนด้านผู้เอื้อกระบวนการ (Facilitator) มากที่สุด ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งด้านการเป็นผู้เอื้อกระบวนการ (Facilitator) ค่าเฉลี่ย คือ 3.49 ด้านการเป็นผู้เร่ง (Catalyst) ค่าเฉลี่ย คือ 3.36 และด้านการเป็นผู้เชื่อมประสานเครือข่าย (Networker) ค่าเฉลี่ย คือ 3.22 ตามลำดับ

ซึ่งปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการปฏิบัติงานพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คือ 1) งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนไม่สอดคล้องกับความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ 3) การบริหารจัดการภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองที่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการจัดการให้เกิดประสิทธิภาพสำหรับการปฏิบัติงานตามนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เรวดี โคตรกนก (บทคัดย่อ, 2551) ได้ทำการศึกษาปัญหาการนำนโยบายการประกันสังคมไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาสำนักงานประกันสังคม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า

1. การที่สำนักงานประกันสังคมเชียงใหม่ ให้เป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาคนั้นก่อให้เกิดปัญหาในการนำนโยบาย หรือพันธกิจ หรือโครงการสำคัญๆ ไปสู่ภาคปฏิบัติให้ถูกต้อง ครอบคลุม ครบถ้วน เนื่องจากพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่รับผิดชอบกว้างขวาง มีสถานประกอบการ และ ผู้ประกันตนจำนวนมาก อัตรากำลังข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานประกันสังคมจังหวัดมีไม่เพียงพอ

2. สำนักงานประกันสังคมมีนโยบาย หรือพันธกิจ หรือโครงการสำคัญๆ ให้สำนักงานประกันสังคมจังหวัดปฏิบัติเหมือนกันทั่วประเทศ

3. สำนักงานประกันสังคมจังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำนโยบาย หรือพันธกิจหรือโครงการสำคัญๆ ไปปฏิบัติได้บางส่วนไม่ครบถ้วน สมบูรณ์

สกุลศักดิ์ อินหล้า (บทคัดย่อ, 2551) ได้ทำการศึกษาวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกชุมชนการพึ่งตนเองบ้านสวนสายลมจอย ตำบลห้วยทราย อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่าคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายของกลุ่มสมาชิกเกษตรอินทรีย์ส่วนมากมีร่างกายแข็งแรงตั้งแต่มาปลูกพืชผักโดยใช้เกษตรอินทรีย์ รู้สึกว่ามีสุขภาพแข็งแรงกว่าตอนที่ทำการเกษตรโดยใช้สารเคมี นอกจากนั้นยังมีโอกาสได้ออกกำลังกายและทำกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละวันคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของกลุ่มสมาชิกเกษตรอินทรีย์มีความสุขในการดำเนินชีวิต ตั้งแต่มาปลูกพืชผักโดยใช้เกษตรแบบอินทรีย์และดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม ทั้งกลุ่มสมาชิกเกษตรอินทรีย์และผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ต่างอาศัยอยู่ในชุมชนแบบเครือญาติ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอยู่เสมอคุณภาพชีวิตทางด้านสิ่งแวดล้อมถือว่า อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับควันพิษจากการทำเฟอร์นิเจอร์ กลุ่มสมาชิกเกษตรอินทรีย์มีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพร่างกายสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 70.6 รองลงมาได้แก่คุณภาพชีวิตด้านจิตใจคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม และคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 68.0, 62.7 และ 57.5 ตามลำดับเมื่อแบ่งตามระดับคะแนนคุณภาพชีวิต 3 ระดับ พบว่ากลุ่มสมาชิกเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 95.7 มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง และมี ร้อยละ 4.3 ที่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดี

อุตร ยอดเพชร (บทคัดย่อ : 2549) ได้ทำการศึกษาเรื่องการนำนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองไปสู่การปฏิบัติในอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า การนำนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองไปสู่การปฏิบัติ ในอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำนโยบายเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองไปปฏิบัติ การเกิดปัญหาและอุปสรรคจากการนำนโยบายไปปฏิบัติในอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว โดยการใช้เครื่องมือคือแบบสอบถาม สัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่ง ตนเอง ซึ่ง

ประกอบด้วย ข้าราชการที่นำนโยบายไปปฏิบัติ และประชาชนที่ปฏิบัติตามโครงการฯ และการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ ประกอบการสังเกตเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามโครงการการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองไปสู่การปฏิบัติ ในอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ในด้านข้าราชการผู้นำนโยบายไปปฏิบัติทั้งหมด 5 ประการ คือ 1) ด้านนโยบาย หลักการ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ 2) ด้านองค์กรของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ 3) ด้านข้าราชการ 4) ด้านทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ และ 5) ด้านการใช้ข้อมูล กระบวนการติดต่อ และการประชาสัมพันธ์ ซึ่งผลจากการศึกษา ข้าราชการที่เข้าร่วมโครงการฯ มีความเข้าใจในหลักการ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ของโครงการฯ และสามารถนำไปปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ด้านองค์กรผู้รับผิดชอบโครงการฯมีการให้ความร่วมมือและสนับสนุนโครงการ ข้าราชการที่เข้าร่วมโครงการมีการพัฒนาตนเองทั้งทางด้านการหาความรู้ และข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองและการปฏิบัติงาน ทางด้านทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ มีการจัดสรรบุคลากรและงบประมาณได้เหมาะสมแต่ยังไม่เพียงพอต่อการใช้งานซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญต่อผลสำเร็จของโครงการฯ การประชาสัมพันธ์ยังมีไม่เพียงพอ กับความต้องการของประชาชน ทางด้านประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการนั้นมีความเข้าใจในหลักการของเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองและมีการปฏิบัติตามแนวทางการดำเนินงานการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเป็นอย่างดี และมีความเห็นว่าโครงการฯนี้มีส่วนทำให้ความเป็นอยู่ของตนเองดีขึ้น ทางด้านปัญหาที่พบจากการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติมีหลายประการด้วยกันคือ การสนับสนุนทางด้านงบประมาณและบุคลากรยังไม่เพียงพอ ความเข้าใจของประชาชนในด้านทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการปฏิบัติงานทั้งของ ข้าราชการและประชาชน การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการพัฒนาด้านกิจกรรมชุมชนพึ่งตนเองยังไม่ครอบคลุมและทันสมัย และการให้ความรู้ทางการตลาดแก่ประชาชนยังไม่เพียงพอ ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุความสำเร็จได้นั้นจะต้องอาศัยปัจจัยทั้ง 2 ประการคือ ข้าราชการและประชาชนที่อยู่ในโครงการ และปัจจัยที่เน้นด้านชุมชนที่ ยึดมั่นในวัฒนธรรม ปัจจัยทางด้านนโยบาย ปัจจัยด้านข้าราชการระดับปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการระดับปฏิบัติที่จะเป็นผู้เชื่อมโยงนโยบายระดับนามธรรมลงสู่การปฏิบัติระดับพื้นที่ที่เป็นรูปธรรม หาก ข้าราชการขาดความตั้งใจจริง ไม่มีความสามารถด้านวิชาชีพ หรือไม่อาจปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่แล้ว ถึงแม้ว่านโยบายจะมีความชัดเจน สอดคล้องกับสภาพปัญหาและวัฒนธรรมของพื้นที่เพียงใด ก็อาจจะทำให้ล้มเหลวได้ในที่สุด จากข้อสรุปดังกล่าวนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์กับรัฐและหน่วยงานระดับปฏิบัติในพื้นที่ ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการนำนโยบายไปปฏิบัติในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ในอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้วให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายนโยบายที่วางไว้ต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งที่จะศึกษาการนำนโยบายการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคปฏิบัติ แนวทางการศึกษาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) อาศัยข้อมูลทางเอกสาร ตำราทางวิชาการ และการศึกษาเชิงปริมาณ (Qualitative Research) ทั้งนี้จะมีการดำเนินการโดยการออกสุ่มตัวอย่างจากประชาชนเป้าหมาย ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ในการศึกษาครั้งนี้เป็นประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ประชาชนจำนวนทั้งสิ้น 8,231 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้แนวคิดการกำหนดขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane และ การกำหนดความคลาดเคลื่อน 5% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 382 คน โดยการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็น (Probability sampling) การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

N = ขนาดของประชากร

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

e = ความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงร้อยละ 0.05

ตารางที่ 1 จำนวนประชาชนในเขตเทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์	จำนวน (คน)
ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลท่าพล	8,231

	รวมทั้งสิ้น	8,231
กลุ่มตัวอย่าง จากสมการ	$n = \frac{N}{1 + Nc^2} = 381.59$	382

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาภาคสนาม คือ แบบสอบถามโดยการตอบแบบสอบถามข้อมูลมีลักษณะคำถามปลายปิดและปลายเปิด (open-ended and close-ended question) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และการรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของชุมชนต่อการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย คุณลักษณะ ทักษะ คุณธรรม ความคาดหวัง และความมีเหตุมีผล

ตอนที่ 3 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย หลักการพึ่งพาตนเอง การพัฒนาและผลักดันเศรษฐกิจพอเพียง ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง และการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง

การทดสอบค่าเที่ยงตรงของเครื่องมือการศึกษา

การทดสอบความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม ใช้การทดสอบแบบการทดสอบ ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Testability -variable Congruence index) เสนอผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการ 3 ท่าน แสดงความคิดเห็นและให้คำแนะนำ หลังจากนั้นก็นำมาหาค่าความสอดคล้องโดยใช้สมการ

$$IVC = \frac{\sum R}{n}$$

ในเมื่อ R = ผลรวมของคะแนนถึงจำนวนผู้เชี่ยวชาญในแต่ละระดับความสอดคล้อง

n = จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณนั้น ข้อมูลเชิงปริมาณตามแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window และแยกประเด็นการประเมินผลตามประเด็นที่ศึกษา ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา ใช้เพื่อให้ทราบลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติเชิงอนุมาน ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระบทบาทของชุมชน กับตัวแปรตาม การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA Analysis) และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การค้นคว้าอิสระเรื่อง การนำนโยบายการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคปฏิบัติ กรณีศึกษา : เทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) จากประชากรในพื้นที่ จำนวน 382 ตัวอย่าง ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมทางสถิติ ผลการวิจัยนำเสนอ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 บทบาทของชุมชนต่อการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 3 การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	143	37.6
หญิง	239	62.4
รวม	382	100.0

จากตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 62.4 และเป็นเพศชายจำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 37.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เกิน 30 ปี	60	15.7
30 – 40 ปี	129	33.8

41 – 50 ปี	102	26.7
51 ปีขึ้นไป	91	23.8
รวม	382	100.0

จากตารางที่ 3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30-40 ปี จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 33.8 รองลงมาคือกลุ่มอายุ 41 – 50 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 26.7 ถัดมาคือกลุ่มอายุ 51 ปีขึ้นไป มีจำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8 สุดท้ายคือกลุ่มอายุ ไม่เกิน 30 ปี มีจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15.7

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	230	60.2
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	143	37.4
สูงกว่าปริญญาตรี	9	2.4
รวม	382	100.0

จากตารางที่ 4 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน 230 คน คิดเป็นร้อยละ 60.2 รองลงมาคือกลุ่มที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าจำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 37.4 ขณะที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 9 คน อีกร้อยละ 2.4

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 10,000 บาท	106	27.7
10,000 – 20,000 บาท	227	59.4
20,001 – 30,000 บาท	29	7.6
30,001 บาท ขึ้นไป	20	5.3
รวม	382	100.0

จากตารางที่ 5 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 10,000 – 20,000 บาท จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 59.4 รองลงมาคือมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 27.7 ถัดมาคือมีรายได้ระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 7.6 สุดท้ายคือกลุ่มตัวอย่างมีรายได้ 30,001 บาท ขึ้นไป จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
โทรทัศน์	213	55.8
วิทยุ	78	20.4
หนังสือพิมพ์	47	12.3
หน่วยงานราชการ	44	11.5
รวม	382	100.0

จากตารางที่ 6 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจากทางโทรทัศน์ จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 55.8 รองลงมาคือทางวิทยุ จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 20.4 ถัดมาคือทางหนังสือพิมพ์ จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 12.3 สุดท้ายคือจากทางหน่วยงานราชการ จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5

ตอนที่ 2 บทบาทของชุมชนต่อการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ในการวิเคราะห์บทบาทของชุมชน ทำการวัดจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อบทบาทของคนในชุมชนในด้านต่างๆ ได้แก่ คุณลักษณะ ทักษะ คุณธรรม ความคาดหวัง และความมีเหตุผลอย่างน้อยเพียงใด โดยกำหนดเกณฑ์การวัดจากค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด/ไม่เลย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60	หมายถึง	ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40	หมายถึง	ระดับมีบ้าง/พอสมควร
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20	หมายถึง	ระดับมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21– 5.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นต่อบทบาทคนในชุมชน รายชื่อ

บทบาทของชุมชน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	มีบ้าง/ พอสมควร จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	น้อยที่สุด / ไม่เลย จำนวน (ร้อยละ)
คุณลักษณะ($\bar{x} = 3.688$ มาก)						
1. คนในชุมชนรู้จักปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม	3.880 (มาก)	84 (22)	178 (46.6)	111 (29.1)	8 (2.1)	1 (0.3)
2. คนในชุมชนมีความกระตือรือร้น และมุ่งมั่นในงานสัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ	3.830 (มาก)	83 (21.7)	165 (43.2)	120 (31.4)	14 (3.7)	-
3. คนในชุมชนสนใจติดตามข่าวสาร และตื่นตัวกับ	3.540 (มาก)	69 (18.1)	129 (33.8)	137 (35.9)	33 (8.6)	14 (3.7)

สภาพแวดล้อมทางสังคม						
4. คนในชุมชนเป็นคนที่มีความประนีประนอม ทำให้สามารถสร้างความสามัคคีในหมู่ผู้ร่วมงานเป็นอย่างดี	3.500 (มาก)	72 (18.8)	128 (33.5)	130 (34)	23 (6)	29 (7.6)
ทักษะ ($\bar{x} = 3.704$ มาก)						
5. คนในชุมชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.629 (มาก)	82 (21.5)	129 (33.8)	125 (32.7)	39 (10.2)	7 (1.8)
6. คนในชุมชนมีวาทศิลป์ในการพูดเพื่อรักษาน้ำใจหรือโน้มน้าวใจผู้ร่วมงาน	3.592 (มาก)	78 (20.4)	139 (36.4)	127 (33.2)	7 (1.8)	31 (8.1)
7. คนในชุมชนมีความรู้ในงานที่ทำ และสามารถจัดการบริหารงานได้อย่างมีระบบ	3.767 (มาก)	85 (22.3)	142 (37.2)	136 (35.6)	19 (5)	-
8. คนในชุมชนสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี	3.825 (มาก)	90 (23.6)	153 (40.1)	124 (32.5)	12 (3.1)	3 (0.8)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

บทบาทของชุมชน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	มีบ้าง/ พอสมควร จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	น้อยที่สุด / ไม่เลย จำนวน (ร้อยละ)
คุณธรรม ($\bar{x} = 3.903$ มาก)						
9. คนในชุมชนมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์	3.869 (มาก)	100 (26.2)	147 (38.5)	120 (31.4)	15 (3.9)	-
10. คนในชุมชนมีความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งยั่วยุ	3.966 (มาก)	111 (29.1)	155 (40.5)	108 (28.3)	8 (2.1)	-
11. คนในชุมชนยึดหลักความ	3.877	96	158	113	15	-

พอเพียงในการดำรงชีวิต	(มาก)	(25.1)	(41.4)	(29.6)	(3.9)	
12. คนในชุมชนใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี	3.903 (มาก)	106 (27.7)	150 (39.3)	113 (29.6)	9 (2.4)	4 (1.0)
ความคาดหวัง ($\bar{x} = 3.934$ มาก)						
13. ชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อมั่นในผู้นำชุมชนว่าจะนำความเจริญและความก้าวหน้าในด้านต่างๆ สู่ชุมชน	3.890 (มาก)	90 (23.6)	169 (44.2)	114 (29.8)	9 (2.4)	-
14. คนในชุมชนยึดมั่นและส่งเสริมการสร้างสังคมให้สงบและพอเพียง	3.895 (มาก)	106 (27.7)	140 (36.6)	126 (33)	10 (2.6)	-
15. คนในชุมชนตัดสินใจเรื่องงานโดยอาศัยหลักเหตุผล	3.950 (มาก)	105 (27.5)	162 (42.4)	106 (27.7)	9 (2.4)	-
16. คนในชุมชนเป็นคนช่างสังเกต ทำให้การทำงานของชุมชนแก้ปัญหาความต้องการของประชาชนได้ตรงจุด	4.003 (มาก)	122 (31.9)	145 (38)	109 (28.5)	6 (1.6)	-

($\bar{x}$ รวม = 3.807 มาก)

จากตารางที่ 7 พบว่าภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อบทบาทของคนในชุมชนในระดับมาก ($\bar{x} = 3.807$) ปรากฏรายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านคุณลักษณะ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า คนในชุมชนมีบทบาทด้านคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.688$) โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นมากที่สุดคือ คนในชุมชนรู้จักปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ($\bar{x} = 3.880$) รองลงมาคือ คนในชุมชนมีความกระตือรือร้น และมุ่งมั่นให้งานสัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{x} = 3.830$) ถัดมาคือ คนในชุมชนสนใจติดตามข่าวสาร และตื่นตัวกับสภาพแวดล้อมทางสังคม ($\bar{x} = 3.540$) สุดท้ายคือ คนในชุมชนเป็นคนที่มีความประนีประนอม ทำให้สามารถสร้างความสามัคคีในหมู่ผู้ร่วมงานเป็นอย่างดี ($\bar{x} = 3.500$)

2. ด้านทักษะ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า บทบาทคนในชุมชน ด้านทักษะอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.704$) โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นมากที่สุดคือ คนในชุมชนสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี ($\bar{x} = 3.825$) รองลงมาคนในชุมชนมีความรู้ในงานที่ทำ และสามารถจัดการบริหารงานได้

อย่างมีระบบ ($\bar{x} = 3.767$) ถัดมา คนในชุมชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 3.629$) สุดท้าย คนในชุมชนมีวาทศิลป์ในการพูดเพื่อรักษาน้ำใจหรือโน้มน้าวใจผู้ร่วมงาน ($\bar{x} = 3.592$)

3. ด้านคุณธรรม กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า บทบาทคนในชุมชน ด้านคุณธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.903$) โดยประเด็นที่มึ่ความคิดเห็นมากที่สุดคือ คนในชุมชนมีความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งยั่วยุ ($\bar{x} = 3.966$) รองลงมาคือ คนในชุมชนใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ($\bar{x} = 3.903$) และคนในชุมชนยึดหลักความพอเพียงในการดำรงชีวิต ($\bar{x} = 3.877$) ขณะที่เห็นด้วยน้อยที่สุดว่าคนในชุมชนมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ ($\bar{x} = 3.869$)

4. ด้านความคาดหวัง กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า บทบาทคนในชุมชน ด้านความคาดหวัง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.934$) โดยประเด็นที่มึ่ความคิดเห็นมากที่สุดคือคนในชุมชนเป็นคนช่างสังเกต ทำให้การทำงานของชุมชนแก้ปัญหาความต้องการของประชาชนได้ได้ตรงจุด ($\bar{x} = 4.003$) รองลงมาคือ คนในชุมชนตัดสินใจเรื่องงานโดยอาศัยหลักเหตุผล ($\bar{x} = 3.950$) และคนในชุมชนยึดมั่นและส่งเสริมการสร้างสังคมให้สงบ และพอเพียง ($\bar{x} = 3.895$) สุดท้ายชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อมั่นในผู้นำชุมชนว่าจะนำความเจริญและความก้าวหน้าในด้านต่างๆ สู่ชุมชน ($\bar{x} = 3.890$)

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับบทบาทของประชาชนในชุมชน รายด้าน

บทบาทของชุมชน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	มีบ้าง/ พอสมควร จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	น้อยที่สุด / ไม่เลย จำนวน (ร้อยละ)
1. ด้านคุณลักษณะ	3.688 (มาก)	78 (20.15)	150 (39.25)	125 (32.6)	20 (5.1)	9 (2.9)
2. ด้านทักษะ	3.704 (มาก)	84 (21.95)	141 (36.87)	128 (33.5)	19 (5.03)	10 (2.67)
3. ด้านคุณธรรม	3.903 (มาก)	103 (27)	152 (38)	112 (28)	11 (3)	4 (1)
4. ด้านความคาดหวัง	3.934 (มาก)	106 (28)	154 (40)	114 (30)	8 (2)	-
ภาพรวม	3.807 (มาก)	-	382 (100.0)	-	-	-

จากตารางที่ 8 พบว่าจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับบทบาทคนในชุมชน รายด้าน พบว่า ภาพรวม บทบาทคนในชุมชน ระดับมาก ($\bar{x} = 3.807$) และเมื่อพิจารณาในองค์ประกอบแต่ละด้าน พบว่า บทบาทคนในชุมชน ด้านความคาดหวัง ($\bar{x} = 3.934$) มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านคุณธรรม ($\bar{x} = 3.903$) ด้านทักษะ ($\bar{x} = 3.704$) โดยเห็นว่าบทบาทคนในชุมชน ด้านคุณลักษณะน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.27$)

ตอนที่ 3 การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ รายข้อ

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ระดับพฤติกรรม				
		มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	มีบ้าง/ พอสมควร จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	น้อยที่สุด / ไม่เลย จำนวน (ร้อยละ)
1. เทศบาลจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาด้านจิตใจของคนในชุมชน อาทิ กิจกรรมทางศาสนา, กิจกรรมมุ่งเน้นจิตอาสา เป็นต้น	4.139 (มาก)	137 (35.9)	163 (42.7)	80 (20.9)	2 (0.5)	-
2. เทศบาลรณรงค์ให้มีการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่(รีไซเคิล) เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	4.047 (มาก)	130 (34)	146 (38.2)	100 (26.2)	6 (1.6)	-
3. ผู้บริหาร เทศบาล สนับสนุนกิจกรรมการรวมกลุ่มสร้างอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ให้ชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้	3.987 (มาก)	114 (29.8)	157 (41.1)	103 (27)	8 (2.1)	-
4. เทศบาลส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อยกระดับการศึกษาให้ทัดเทียมกับส่วนกลาง	4.063 (มาก)	125 (32.7)	159 (41.6)	95 (24.9)	3 (0.8)	-
5. เทศบาลมุ่งพัฒนาการเรียนรู้ของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง	4.063 (มาก)	127 (33.2)	154 (40.3)	99 (25.9)	2 (0.5)	-
6. เทศบาลพัฒนาพื้นฐาน	4.034	124	152	101	5	-

กายภาพของชุมชน ให้มีความพร้อมรองรับการขยายตัว และการพัฒนาในอนาคตได้อย่างเหมาะสม	(มาก)	(32.5)	(39.8)	(26.4)	(1.3)
7. เทศบาลสนับสนุนให้ประชาชนรักการอ่าน และใฝ่หาความรู้	3.989 (มาก)	119 (31.2)	149 (39)	105 (27.5)	9 (2.4)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ระดับพฤติกรรม				
		มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	มีบ้าง/ พอสมควร จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	น้อยที่สุด / ไม่เลย จำนวน (ร้อยละ)
8. เทศบาลส่งเสริมให้ลดการรบกวนทางเสียง และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้คงอยู่กับชุมชน	4.005 (มาก)	114 (29.8)	163 (42.7)	98 (25.7)	7 (1.8)	
9. เทศบาลจัดตั้งกองทุนตำบล โดยมุ่งให้ชุมชนรู้จักช่วยเหลือและพึ่งพาตนเอง	4.024 (มาก)	121 (31.7)	155 (40.6)	100 (26.2)	6 (1.6)	-
10. เทศบาลส่งเสริมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน	4.060 (มาก)	127 (33.2)	157 (41.1)	92 (24.1)	6 (1.6)	-
11. เทศบาลส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวบ้านนำทฤษฎีใหม่ / การเกษตรแบบผสมผสานมาใช้	4.034 (มาก)	119 (31.2)	162 (42.4)	96 (25.1)	5 (1.3)	-
12. เทศบาลสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม	4.079 (มาก)	131 (34.3)	151 (39.5)	99 (25.9)	1 (0.3)	-

($\bar{x}$ รวม = 4.040 มาก)

จากตารางที่ 9 พบว่าจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ รายข้อ พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.040$) โดยเห็นว่าเทศบาลมีการพัฒนาในประเด็น เทศบาลจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาด้านจิตใจของคนในชุมชน อาทิ กิจกรรมทางศาสนา, กิจกรรมมุ่งเน้นจิตอาสา เป็นต้น ($\bar{x} = 4.139$) มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เทศบาลสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม ($\bar{x} = 4.079$) . ด้านเทศบาลส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อยกระดับการศึกษาให้ทัดเทียมกับส่วนกลาง และเทศบาลมุ่งพัฒนาการเรียนรู้ของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x} = 4.063$) เทศบาลส่งเสริมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ($\bar{x} = 4.060$) เทศบาลรณรงค์ให้มีการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่(รีไซเคิล) เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 4.047$) เทศบาลพัฒนาพื้นฐานกายภาพของชุมชน ให้มีความพร้อมรองรับการขยายตัว และการพัฒนาในอนาคตได้อย่างเหมาะสม และเทศบาลส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวบ้านนำทฤษฎีใหม่ / การเกษตรแบบผสมผสานมาใช้ ($\bar{x} = 4.034$) เทศบาลจัดตั้งกองทุนตำบล โดยมุ่งให้ชุมชนรู้จักช่วยเหลือและพึ่งพาตนเอง ($\bar{x} = 4.024$) เทศบาลส่งเสริมกิจกรรมท้องถิ่น และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้คงอยู่กับชุมชน ($\bar{x} = 4.005$) เทศบาลสนับสนุนให้ประชาชนรักการอ่าน และใฝ่หาความรู้ ($\bar{x} = 3.989$) และ สุดท้าย ผู้บริหาร เทศบาล สนับสนุนกิจกรรมการรวมกลุ่มสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้ชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ($\bar{x} = 3.987$) ตามลำดับ

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

ระดับการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาล	จำนวน	ร้อยละ
มากที่สุด	124	32.45
มาก	155	40.75
ปานกลาง	98	25.48
น้อย	5	1.32
น้อยที่สุด	-	-

จากตารางที่ 10 พบว่าจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาล อยู่ในระดับมาก จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 40.75 รองลงมาเห็นว่าการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาล อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 32.45 ถัดมาเห็นว่า การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาล อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 25.48 และอีก 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.32 เห็นว่าการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลอยู่ในระดับน้อย

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ตัวแปรเพศ มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

ตารางที่ 11 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเพศ กับการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

เพศ	$\bar{x}$	S.D	t	Sig. t
ชาย	4.020	0.794	0.435	0.554
หญิง	4.057	0.791		

*ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 11 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างเพศ กับการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงพบว่าค่า Sig.t (0.554) มีค่ามากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ ประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ตัวแปรอายุ มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

ตารางที่ 12 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุ กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

แหล่งความแปรปรวน	Df	SS	MS	F.	Sig.F
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	2.230	8.922	1.173	0.477
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	378	237.755	7.458		

*ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 12 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างอายุ กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ค่า Sig.F (0.477) มีค่ามากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า อายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 ตัวแปรระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

ตารางที่ 13 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.F
------------------	----	----	----	---	-------

ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	2.001	12.002	4.564	0.004*
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	379	237.985	7.535		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 13 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ค่า Sig.F (0.004) มีค่าน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงกล่าวคือ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

ทั้งนี้เพื่อให้ทราบว่า มีกลุ่มระดับการศึกษาใดบ้างที่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน จึงทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ด้วยวิธี LSD Test (Least Significant Difference Test) ดังตารางถัดไป

ตารางที่ 14 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงรายคู่ จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	$\bar{x}$	S.D	ความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง		
			1	2	3
1. ต่ำกว่าปริญญาตรี	33.18	11.74	-	*	*
2. ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า	27.46	8.32	*	-	-
3. สูงกว่าปริญญาตรี	26.57	8.11	*	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 14 พบว่าการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ($\bar{x} = 33.18$) มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มากกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่า ($\bar{x} = 27.46$) และสูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{x} = 26.57$)

สมมติฐานที่ 4 ตัวแปรรายได้ มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

ตารางที่ 15 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

แหล่งความแปรปรวน	Df	SS	MS	F.	Sig.F
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	4	2.277	6.833	0.895	0.539
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	377	237.708	7.565		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 15 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ค่า Sig.F (0.539) มีค่ามากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า รายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ ประชาชนที่มีระดับรายได้ต่างกัน ความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 การรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

ตารางที่ 16 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.F
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	2.001	12.002	4.445	0.021*
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	379	237.992	7.535		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 16 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ค่า Sig.F (0.021) มีค่าน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า การรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงกล่าวคือ ประชาชนที่มีการรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

ทั้งนี้เพื่อให้ทราบว่า มีกลุ่มการรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงใดบ้างที่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน จึงทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ด้วยวิธี LSD Test (Least Significant Difference Test) ดังตารางถัดไป

ตารางที่ 17 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามการรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

รายได้	$\bar{x}$	S.D	ความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง			
			1	2	3	4
1. โทรทัศน์	32.16	12.37	-	-	-	*
2. วิทย์	30.18	11.17	-	-	-	-
3. หนังสือพิมพ์	30.07	9.76	-	-	-	-
4. หน่วยงานราชการ	27.65	9.83	*	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 17 พบว่าการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามการรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงทางโทรทัศน์ ($\bar{x} = 32.16$) มีความคิดเห็นต่อการรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจากหน่วยงานราชการ ($\bar{x} = 27.65$)

สมมติฐานที่ 6 การพัฒนาชุมชน มีความสัมพันธ์กับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 18 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทชุมชนกับความคิดเห็นต่อหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวแปร	B	Beta	t.	Sig.t
1. คุณลักษณะ	-0.28	-0.24	0.605	0.285
2. ทักษะ	-0.07	-0.55	0.607	0.445
3. คุณธรรม	0.48	-0.31	2.417	0.004*
4. ความคาดหวัง	-0.37	0.21	2.667	0.003*
Constant	60.585			
Adj R ²	0.359			
F	35.587			
Sig F	0.448			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 18 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาชุมชนกับความคิดเห็นต่อหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มีเพียงค่า Sig.t ของตัวแปรทำนาย ด้านคุณธรรมและด้านความคาดหวังมีค่าน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า บทบาทชุมชนด้านคุณธรรมและด้านความคาดหวังมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 19 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปรอิสระ	ผลการทดสอบ		ความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
	เป็นตามสมมติฐาน	ไม่เป็นตามสมมติฐาน	
1. เพศ	-	✓	0.554

2. อายุ	-	✓	0.477
3. ระดับการศึกษา	✓	-	0.004*
4. รายได้	-	✓	0.539
5. การรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	✓		0.021*
6. บทบาทของชุมชน			
- คุณลักษณะ	-	✓	0.285
- ทักษะ	-	✓	0.445
- คุณธรรม	✓	-	0.004*
- ความคาดหวัง	✓	-	0.003*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 19 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน สรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการทดสอบ ได้แก่ ระดับการศึกษา การรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และบทบาทชุมชนในด้านคุณธรรม และความคาดหวังมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การการศึกษาเรื่อง การนำนโยบายการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคปฏิบัติ
กรณีศึกษา : เทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (survey
research) จากประชากรที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ศึกษา จำนวน 382 ตัวอย่าง ใช้แบบสอบถามเป็น
เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ
ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทาง
เดียว (One way ANOVA Analysis) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ผล
การศึกษาสรุปดังนี้

ข้อมูลทั่วไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย
อายุระหว่าง 30-40 ปี การศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี โดยมีรายได้ระหว่าง 10,000 – 20,000
บาท มีการรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจากทางโทรทัศน์มากที่สุด

บทบาทของชุมชน

ผลการวิเคราะห์จากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อชุมชน กรณีศึกษา เทศบาลตำบล
ท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ภาพรวมบทบาทของชุมชนอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้

1. ด้านคุณลักษณะ คนในชุมชนมีบทบาทด้านคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก โดยกลุ่ม
ตัวอย่างเห็นว่า คนในชุมชนรู้จักปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมรองลงมาคือ คนใน
ชุมชนมีความกระตือรือร้น และมุ่งมั่นให้งานสัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ ถัดมาคือ คนในชุมชน
สนใจติดตามข่าวสาร และตื่นตัวกับสภาพแวดล้อมทางสังคม สุดท้ายคือ คนในชุมชนเป็นคนที่มีความ
ประนีประนอม ทำให้สามารถสร้างความสามัคคีในหมู่ผู้ร่วมงานเป็นอย่างดี

2. ด้านทักษะ บทบาทคนในชุมชน ด้านทักษะอยู่ในระดับมาก โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า
คนในชุมชนสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี รองลงมาคนในชุมชนมีความรู้ในงานที่ทำ และ
สามารถจัดการบริหารงานได้อย่างมีระบบ ถัดมา คนในชุมชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สุดท้าย คนใน
ชุมชนมีวาทศิลป์ในการพูดเพื่อรักษาน้ำใจหรือโน้มน้าวใจผู้ร่วมงาน

3. ด้านคุณธรรม บทบาทคนในชุมชน ด้านคุณธรรม อยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า คนในชุมชนมีความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งย่ำแย่รองลงมาคือ คนในชุมชนใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดีและคนในชุมชนยึดหลักความพอเพียงในการดำรงชีวิต ขณะที่เห็นด้วยน้อยที่สุดว่า คนในชุมชนมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์

4. ด้านความคาดหวัง บทบาทคนในชุมชน ด้านความคาดหวัง อยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ในชุมชนเป็นคนช่างสังเกต ทำให้การทำงานของชุมชนแก้ปัญหาความต้องการของประชาชนได้ตรงจุด รองลงมาคือ คนในชุมชนตัดสินใจเรื่องงานโดยอาศัยหลักเหตุผลและคนในชุมชนยึดมั่นและส่งเสริมการสร้างสังคมให้สงบ และพอเพียง สุดท้ายชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อมั่นในผู้นำชุมชนว่าจะนำความเจริญและความก้าวหน้าในด้านต่างๆ สู่ชุมชน

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ในการวิเคราะห์การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่าง เห็นว่าการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเห็นว่าเทศบาลมีการพัฒนาในประเด็น เทศบาลจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาด้านจิตใจของคนในชุมชน อาทิ กิจกรรมทางศาสนา, กิจกรรมมุ่งเน้นจิตอาสา มากที่สุด รองลงมาได้แก่ เทศบาลสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม รวมถึงด้านส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อยกระดับการศึกษาให้ทัดเทียมกับส่วนกลาง และเทศบาลมุ่งพัฒนาการเรียนรู้ของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เทศบาลส่งเสริมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ทั้งรณรงค์ให้มีการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่(รีไซเคิล) เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเทศบาลพัฒนาพื้นฐานกายภาพของชุมชน ให้มีความพร้อมรองรับการขยายตัว และการพัฒนาในอนาคตได้อย่างเหมาะสม และเทศบาลส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวบ้านนำทฤษฎีใหม่ / การเกษตรแบบผสมผสานมาใช้ อีกทั้งจัดตั้งกองทุนตำบล โดยมุ่งให้ชุมชนรู้จักช่วยเหลือและพึ่งพาตนเอง เทศบาลยังส่งเสริมหัตถกรรมท้องถิ่น และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้คงอยู่กับชุมชน เทศบาลสนับสนุนให้ประชาชนรักการอ่าน และใฝ่หาความรู้ และ สุดท้าย ผู้บริหาร เทศบาล สนับสนุนกิจกรรมการรวมกลุ่มสร้างอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ให้ชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ตัวแปรเพศ มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การพัฒนาชุมชนด้านคุณธรรมและด้านความคาดหวังมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการทดสอบสมมติฐาน สรุปว่า ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการทดสอบ ได้แก่ ระดับการศึกษา การรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และบทบาทชุมชนในด้านคุณธรรม และความคาดหวังมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาสรุปว่า ภาพรวมบทบาทของชุมชนอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านคุณลักษณะ โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า คนในชุมชนรู้จักปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมรองลงมาคือมีความกระตือรือร้น และมุ่งมั่นให้งานสัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ ถัดมาคือสนใจติดตามข่าวสาร และตื่นตัวกับสภาพแวดล้อมทางสังคม สุดท้ายคือ มีความประนีประนอม ทำให้สามารถสร้างความสามัคคีในหมู่ผู้ร่วมงานเป็นอย่างดี ด้านทักษะ โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า คนในชุมชนสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี รองลงมาคือมีความรู้ในงานที่ทำ และสามารถจัดการบริหารงานได้อย่างมีระบบ ถัดมา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สุดท้าย มีวาทีศิลป์ในการพูดเพื่อรักษาน้ำใจหรือโน้มน้าวใจผู้ร่วมงานด้านคุณธรรม กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า คนในชุมชนมีความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งยั่วยุรองลงมาคือ ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดีและยึดหลักความพอเพียงในการดำรงชีวิต ขณะที่เห็นด้วยน้อยที่สุดว่าคนในชุมชนมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ ด้านความคาดหวัง กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ในชุมชนเป็นคนช่างสังเกต ทำให้การทำงานของชุมชนแก้ปัญหาความต้องการของประชาชนได้ตรงจุด รองลงมาคือ คนในชุมชนตัดสินใจเรื่องงานโดยอาศัยหลักเหตุผลและคนในชุมชนยึดมั่นและส่งเสริมการสร้างสังคมให้สงบ และพอเพียง สุดท้ายชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อมั่นในผู้นำชุมชนว่าจะนำความเจริญและความก้าวหน้าในด้านต่างๆ สู่ชุมชน แสดงให้เห็นถึงว่าคนในชุมชนมีความมั่นใจ และเชื่อใจคนในชุมชนเดียวกัน ที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชน

2. สำหรับการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเห็นว่าเทศบาลมีการพัฒนาในประเด็น เทศบาลจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาด้านจิตใจของคนในชุมชน อาทิ กิจกรรมทางศาสนา, กิจกรรมมุ่งเน้นจิตอาสา มากที่สุด รองลงมาได้แก่ เทศบาลสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม รวมถึงด้านส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อยกระดับการศึกษาให้ทัดเทียมกับส่วนกลาง และเทศบาลมุ่งพัฒนาการเรียนรู้ของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เทศบาลส่งเสริมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ทั้งรณรงค์ให้มีการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่(รีไซเคิล) เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเทศบาลพัฒนาพื้นฐาน

กายภาพของชุมชน ให้มีความพร้อมรองรับการขยายตัว และการพัฒนาในอนาคตได้อย่างเหมาะสม และเทศบาลส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวบ้านนำทฤษฎีใหม่ / การเกษตรแบบผสมผสานมาใช้ อีกทั้งจัดตั้งกองทุนตำบล โดยมุ่งให้ชุมชนรู้จักช่วยเหลือและพึ่งพาตนเอง เทศบาลยังส่งเสริมหัตถกรรมท้องถิ่น และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้คงอยู่กับชุมชน เทศบาลสนับสนุนให้ประชาชนรักการอ่าน และใฝ่หาความรู้ และ สุดท้าย ผู้บริหาร เทศบาล สนับสนุนกิจกรรมการรวมกลุ่มสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้ชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ข้อสังเกตคือคนในชุมชนตระหนักว่าเทศบาลจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงทุกด้าน

3. ตัวแปร ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงกล่าวคือ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีแนวโน้มมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มากกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่า และสูงกว่าปริญญาตรี ทั้งนี้เพราะผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า มีแนวคิด หรือวิสัยทัศน์ในมุมมองการเมือง ต่างจากกลุ่มชาวบ้านที่มีการศึกษาน้อย ที่ยังคงเชื่อในตัวบุคคลมากกว่า

4. ตัวแปร การรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงกล่าวคือ ประชาชนที่มีการรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงทางโทรทัศน์ มีแนวโน้มมีความคิดเห็นต่อการรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจากหน่วยงานราชการ ทั้งนี้เพราะกลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงทางโทรทัศน์มีโอกาสในการรับสารมากกว่าจากหน่วยงานราชการในท้องถิ่น

5. อย่างไรก็ตาม ผลการทดสอบสมมติฐาน ยังพบว่า บทบาทของชุมชน ด้านคุณธรรม และด้านความคาดหวังมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยปัจจัยบทบาทของชุมชนด้านคุณธรรมมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ขณะที่ด้านความคาดหวัง มีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ หากบทบาทของชุมชนด้านคุณธรรมมาก ก็มีแนวโน้มจะมีการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาก ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะแนวคิดคุณธรรมกับเศรษฐกิจพอเพียง มีความเกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน ขณะที่ หากบทบาทของชุมชนด้านความคาดหวังมาก กลับมีแนวโน้มของการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงน้อย แสดงให้เห็นว่าความคาดหวังในบทบาทของชุมชน จะมุ่งเรื่องการพัฒนา ความเจริญ เศรษฐกิจ รายได้ มากกว่าด้านจิตใจ ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

ผลการศึกษา ทำให้ผู้ศึกษาเสนอแนวทางในการส่งเสริมบทบาทของชุมชน และการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. ผู้นำชุมชนต้องสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงาน เพื่อให้ประชาชนมั่นใจ
2. ผู้นำชุมชน ต้องส่งเสริมพัฒนาด้านคุณธรรม ทั้งกับตน องค์กร และชุมชน
3. ผู้นำชุมชนควรส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง
4. ควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้ และพัฒนาแนวคิดตามเศรษฐกิจพอเพียง ให้แก่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม และนำไปปฏิบัติได้จริงในการดำเนินชีวิต โดยการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน ให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

สำหรับผู้สนใจศึกษาการนำนโยบายการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคปฏิบัติ อาจเลือกศึกษาในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน หรือในกลุ่มประชากรอื่น เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ และสร้างองค์ความรู้แบบองค์รวม ขณะเดียวกันก็สามารถศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร นอกจากนี้ก็ได้ศึกษาไว้แล้ว

บรรณานุกรม

- การปกครอง, กรม. **คู่มือการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อตนเอง.** กรุงเทพฯ : คลังรักษา, 2541.
- การปกครอง, กรม. กระทรวงมหาดไทย. **คู่มือปฏิบัติงานสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2542.
- กานดาพันธุ์ วันทยะ. **ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการพึ่งพาตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ การเมือง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554).** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.
- คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, สำนักงาน. **เศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2540.
- คณะที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย. **ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2541.
- จีระ ศรเสนา. **การพัฒนาอาชีพเสริมของกลุ่มเกษตรกรทำนาโคกสำราญ.** วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541.
- ชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, สถาบัน. **ประมวลข้อมูลและความรู้เบื้องต้นสำหรับการทำงานเพื่อเอาชนะความยากจน.** กรุงเทพฯ : อู่การพิมพ์, 2547.
- นเร เหล่าวิชา. **การศึกษารูปแบบการพัฒนาโครงการสุพรรณบุรี : พื้นฐานของการปกครองท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2541.
- ประเวศ วะสี. **เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, 2542.
- ประเสริฐ ยิ่งปากน้ำ. **แนวคิดทางสังคมว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมไทย.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.
- ปรัชญา ศรีภา. **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาหมู่บ้าน.** วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2540.

ปรีชาติ วลัยเสถียร และคณะ. “ยกเครื่องนโยบายและมาตรการส่งเสริมธุรกิจชุมชนของภาครัฐ เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน ทางรอดของเศรษฐกิจสังคมไทย.” วารสารพัฒนาชุมชน 37, 1 (มกราคม 2541).

พิมพ์ แสนมะโน. บทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.

ภูมิจิตร ศรีวงษ์ราช. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการบริหารงานพัฒนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร มหาวิทยลัยขอนแก่น, 2540.

มงคล ต่านธานินนท์. เศรษฐกิจชุมชน. กรุงเทพฯ : บริษัท เจริญเวฟคอมมิวนิเคชั่น จำกัด, 2541.

เรวดี โคตรกนก. ปัญหาการนำนโยบายการประกันสังคมไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาสำนักงานประกันสังคม จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553.

วรเดช จันทรศร. การนำนโยบายไปปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ, 2545.

วรภรณ์ ประสาทกุล. การส่งเสริมอาชีพสำหรับประชาชนที่อาศัยในชุมชนแออัด. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2540.

สกุลศักดิ์ อินหล้า. วิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกชุมชน การพึ่งตนเองบ้านสวนสายลมจอย ตำบลห้วยทราย อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.

สมพันธ์ เตชะอธิก. อบต.ในอุดมคติ. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น,, 2540.

อธิบดีกรมศาสนา. การพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมประชาชน. กรุงเทพฯ : กรมศาสนา, 2550.

อุดร ยอดเพชร. การนำนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองไปสู่การปฏิบัติในอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2548.

อุทัย หิรัญโต. การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2523.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

การนำนโยบายการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคปฏิบัติ
กรณีศึกษา : เทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

ข้อมูลทั่วไป

โปรดเติมคำหรือเครื่องหมาย / ลงในช่อง ( ) ที่ตรงตามความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวของท่าน

1. เพศ

( ) 1. ชาย

( ) 2. หญิง

2. ปัจจุบันท่านอายุ

( ) 1. ไม่เกิน 30 ปี

( ) 2. 31 – 40 ปี

( ) 3. 41 – 50 ปี

( ) 4. 51 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน

( ) 1. ต่ำกว่าปริญญาตรี

( ) 2. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

( ) 3. สูงกว่าปริญญาตรี

4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

( ) 1. ต่ำกว่า 10,000 บาท

( ) 2. 10,001 – 20,000 บาท

( ) 3. 20,001 – 30,000 บาท

( ) 4. 30,001 บาทขึ้นไป

5. การรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

( ) 1. โทรทัศน์

( ) 2. วิทยู

( ) 3. หนังสือพิมพ์

( ) 4. หน่วยงานราชการ

( ) 5. อื่นๆ.....

ส่วนที่ 2 บทบาทของชุมชน

ให้ทำเครื่องหมาย / ลงในช่องตารางที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านในการประเมินว่า คนในเขตเทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ มีลักษณะตามบทบาทในชุมชน มากน้อยอย่างไร

บทบาทของชุมชน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
คุณลักษณะ					
1. คนในชุมชนรู้จักปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม					
2. คนในชุมชนมีความกระตือรือร้น และมุ่งมั่นให้งานสัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ					
3. คนในชุมชนสนใจติดตามข่าวสาร และตื่นตัวกับสภาพแวดล้อมทางสังคม					
4. คนในชุมชนเป็นคนที่มีความประนีประนอม ทำให้สามารถสร้างความสามัคคีในหมู่ผู้ร่วมงานได้ดี					
ทักษะ					
5. คนในชุมชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					
6. ผู้นำชุมชนมีวาทศิลป์ในการพูดเพื่อรักษาหัวใจหรือโน้มน้าวใจผู้ร่วมงาน					
7. คนในชุมชนมีความรู้ในงานที่ทำ และสามารถจัดการบริหารงานได้อย่างมีระบบ					
8. คนในชุมชนสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี					

คุณธรรม					
9. คนในชุมชนมีความซื่อสัตย์สุจริต					
10. คนในชุมชนมีความอดทนอดกลั้นต่อสิ่ง ชั่วร้าย					
11. คนในชุมชนยึดหลักความพอเพียงในการ ดำรงชีวิต					
12. คนในชุมชนใช้สติปัญญาในการแก้ไข ปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี					
13. ผู้นำชุมชนทำให้ผู้ปฏิบัติมั่นใจว่าจะนำพา องค์กรให้พัฒนาก้าวหน้า					

บทบาทของชุมชน	ระดับความคิดเห็น				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
ความคาดหวัง					
14. ชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อมั่นในผู้นำชุมชนว่า จะนำความเจริญและความก้าวหน้าในด้าน ต่างๆ สู่ชุมชน					
15. คนในชุมชนยึดมั่นและส่งเสริมการสร้าง สังคมให้สงบ และพอเพียง					
16. คนในชุมชนตัดสินใจเรื่องงานโดยอาศัย หลักเหตุผล					

ส่วนที่ 3 การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง

ให้ทำเครื่องหมาย / ลงในช่องตารางที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านในการประเมินว่า
ท่านเห็นว่าคนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการนำแนวคิด
เศรษฐกิจแบบพอเพียงไปสู่ภาคปฏิบัติ มากน้อยอย่างไร

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับความคิดเห็น				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด

1. เทศบาลจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา ด้านจิตใจของคนในชุมชน อาทิ กิจกรรมทาง ศาสนา, กิจกรรมมุ่งเน้นจิตอาสา เป็นต้น					
2. เทศบาลรณรงค์ให้มีการนำทรัพยากร กลับมาใช้ใหม่(รีไซเคิล) เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม					
3. เทศบาลสนับสนุนกิจกรรมการรวมกลุ่ม สร้างอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้ชุมชนให้สามารถ พึ่งพาตนเองได้					
4. เทศบาลส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา โดย นำเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อยกระดับการศึกษาให้ ทัดเทียมกับส่วนกลาง					
5. ชุเทศบาลมุ่งพัฒนาการเรียนรู้ของคนใน ชุมชนอย่างต่อเนื่อง					
6. เทศบาลพัฒนาพื้นฐานกายภาพของชุมชน ให้มีความพร้อมรองรับการขยายตัว และการ พัฒนาในอนาคตได้อย่างเหมาะสม					
7. เทศบาลสนับสนุนให้ประชาชนรักการอ่าน และใฝ่หาความรู้					
8. เทศบาลส่งเสริมกิจกรรมท้องถิ่น และ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้คงอยู่กับชุมชน					
9. เทศบาลจัดตั้งกองทุนตำบล โดยมุ่งให้ ชุมชนรู้จักช่วยเหลือและพึ่งพาตนเอง					
10. เทศบาลส่งเสริมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใน พื้นที่เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน					
11. เทศบาลส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวบ้านนำ ทฤษฎีใหม่ / การเกษตรแบบผสมผสานมาใช้					
12. เทศบาลสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่าง เหมาะสม					

ประวัติผู้วิจัย

1. ชื่อ-นามสกุล

นายอรุณ สนใจ
Mr. Arun sonchai

2. เลขประจำตัวประชาชน

3 6608 00547 968

3. ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อดีสะดวก

สาขาวิชาการบริหารการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000 โทร (056) 717135

5. ประวัติการศึกษา

- 5.1 รป.ม. (การบริหารทรัพยากรมนุษย์) ชื่อสถาบัน มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
ปีที่สำเร็จการศึกษา 2550
- 5.2 ศศ.บ. (รัฐประศาสนศาสตร์) ชื่อสถาบัน สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์
ปีที่สำเร็จการศึกษา 2542

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ

วิชาการประเมินผลโครงการ
วิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์
วิชาการเปรียบเทียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

1. บทบาทผู้นำท้องถิ่นกับการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์